

Professionellas samverkan kring ungdomar i riskzonen för missbruk

– en studie av MUMIN

Maria Andersson Vogel

Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, 2015.

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.2 Rapportens disposition	4
1.3 Juridiska förutsättningar för arbetet med ungdomar och narkotika.....	4
2. En teoretisk förståelse av samverkan	5
3. Material och metod	6
3.1 Deltagande observationer	6
3.2 Intervjuer och interna dokument	7
3.3 Registerdata	7
3.4 Analysstrategier.....	9
3.5 Etiska överväganden	9
4. Resultat.....	10
4.1 Framväxten av MUMIN.....	11
4.1.1 Organisatoriska förändringar över tid	12
4.2 Det nuvarande MUMIN-arbetet i praktiken.....	14
4.3 De professionellas uppfattningar om MUMIN-arbetet	18
4.3.1 Övergripande uppfattningar om samarbetet	18
4.3.2 Kollegialt men tydligt – om rollfördelning och kommunikation	20
4.3.3 ”Våra poliser” och ”vår soc”	21
4.3.4 Många potentiella risker men få reella problem.....	22
4.3.5 Varför fungerar det så bra?.....	24
4.3.6 Att planera en liknande verksamhet	25
4.4 Ungdomarna i MUMIN.....	26
4.4.1 Ungdomarnas kön och ålder.....	28
4.4.2 Droganvändning.....	30
4.4.3 Myndighetskontakter och behandling	31
4.4.4 Insatser inom ramen för Maria Ungdom	32
4.4.5 Vilken är målgruppen?	34
4.4.6 Ungdomarnas upplevelser av MUMIN	34
4.4.7 Svårigheter att nå och arbeta med flickorna	37
5. Diskussion	39
5.1 Domänkonsensus och förutsättningar för en egen institutionell logik	40
5.1.1. Finns det risker med samarbetet?	41
5.2 Är MUMIN framgångsrikt även för ungdomarna?	42
5.2.1 Vad bör göras med flickorna?	43
5.3 Avslutning	44
Sammanfattning	45
En teoretisk förståelse av samverkan	45
Material och metod.....	46
MUMIN-arbetet ur de professionellas perspektiv	47
Ungdomarna.....	48
Några slutsatser	49
6. Referenser	51

1. Inledning

Att tidigt kunna upptäcka och motverka problem rörande narkotikabruk och kriminalitet hos ungdomar kan vara avgörande för den unges framtid och utveckling. Samtidigt vet vi att ungdomar som befinner sig i riskzonen för dessa problem är en svår grupp att nå, inte minst för socialtjänsten. Sedan 2004 bedrivs ett särskilt utvecklat samarbete mellan ungdomssektionen vid Stockholmspolisens länskriminal och jourverksamheten vid Maria ungdom¹. MUMIN (Maria Ungdom Motiverande Intervention), som samarbetet kallas, är en arbetsmetod för omhändertagande av unga som misstänks för ringa narkotikabrott och som när arbetet startade syftade till att ungdomarna efter polisförhör skulle motiveras att ta emot ett akut första krissamtal tillsammans med sin familj. Som utlöpare och vidareutveckling har detta samarbete mellan Länskriminalens ungdomssektion och Maria Ungdom fördjupats på så sätt att socialarbetare är med polisen i arbetet på fältet med ambitionen att ytterligare förstärka och effektivisera vårdkedjan kring ungdomarna. De första tre åren bedrevs MUMIN-arbetet på projektbasis men sedan 2007 är det en permanent del i Polisens och Maria Ungdoms verksamheter. Inför övergången till permanent verksamhet utvärderades projektet internt. Därefter har ett fåtal mindre interna rapporter sammanställts.

Samarbete och samverkan mellan myndigheter och professionella inom välfärdssektorn har länge varit efterfrågat och ansetts nödvändigt. Trots detta visar flera studier på omfattande svårigheter kring att få till stånd ett fungerande samarbete (se bl.a. Basic et al 2009; Lundström et al, 2012, Vogel et al, 2014). MUMIN-arbetet som pågått i närmare ett decennium och involverat parter med mycket skilda uppdrag kring samma klientgrupp är därmed på flera sätt unikt. Mot denna bakgrund har en fallstudie av MUMIN-arbetet genomförts för att kunna kartlägga och analysera hur samarbetet mellan polis och socialarbetare vid Maria ungdom fungerar. Fallstudien har också haft vissa processutvärderande inslag i och med att intresse legat på vilka faktorer som kan förstås som verkamma i (sam)arbetet. Föreliggande rapport slutrapporterar resultaten från denna studie.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien har varit att kartlägga, beskriva och analysera MUMIN avseende framväxt och utformning samt professionellas och brukares uppfattningar och förståelser av arbetssättet.

Syftet har specificerats med följande frågeställningar:

1. Hur har framväxten av MUMIN sett ut över tid?
2. Vilka bilder ger de professionella – polis och socialarbetare – av att använda den arbetsmetod som MUMIN utgör och hur tar arbetet sig uttryck i praktiken?

¹ Maria ungdom är en del av Stockholms läns landsting. Där finns akutverksamhet och behandlingsinsatser för ungdomar med missbruksproblematik. Här finns både en socialtjänstsektion och en landsringssektion.

3. Hur ser ungdomsgruppen ut som aktualiseras genom MUMIN och i vilken utsträckning fortsätter de till behandlande insatser?
4. Vilka erfarenheter har brukare av att ha varit föremål för arbetsmetoden?

Inledningsvis var ambitionen med brukarperspektivet att få med både föräldrars och ungdomars erfarenheter. Betydande svårigheter att rekrytera deltagare har emellertid gjort att endast en förälder och fyra ungdomar intervjuats. Intervjun med föräldern har uteslutits. Detta begränsar naturligtvis möjligheterna att dra slutsatser kring ungdomarnas perspektiv på MUMIN. En annan fråga som i studiens inledningsskede lyftes av representanter för Maria Ungdom var det faktum att en så liten andel av de ungdomar man mötte var flickor. Denna fråga har därför givits extra fokus i diskussionen om ungdomsgruppen.

1.2 Rapportens disposition

I detta inledande avsnitt har bakgrunden till studien samt syfte och frågeställningar presenterats. Nedan beskrivs också de juridiska förutsättningarna för polisens och socialtjänstens arbete med ungdomar och narkotika. I avsnittet därefter redogörs för studiens teoretiska ramverk och sedan följer ett metodavsnitt i vilket studiens olika empiriska material presenteras tillsammans med analysstrategier och etiska överväganden. Därefter följer resultatredovisningen strukturerad utifrån studiens frågeställningar. I det avslutande diskussionsavsnittet diskuteras resultaten med hjälp av det teoretiska ramverket. Rapporten avslutas med en sammanfattning i punktform av de nyckelfaktorer för ett fungerande samarbete som identifierats.

1.3 Juridiska förutsättningar för arbetet med ungdomar och narkotika

Enligt narkotikastrafflagen (1968:64) är en rad olika former av kontakt med och hantering av narkotika brottsligt. Det handlar bland annat om innehav, bruk, framställning och försäljning. För de ungdomar som MUMIN kommer i kontakt med är det främst eget bruk och/eller innehav av små mängder som är aktuellt. Polisen ska då en minderårig misstänks för brott erbjuda föräldrar och socialtjänst att närvara vid förhöret. Därefter skriver polisen ett PM till ansvarig socialtjänst med information om den unge och det brott denne misstänks för. När en person under 18 år misstänks för brott är socialtjänsten enligt socialtjänstlagen (2001:453) skyldiga att inleda en utredning av den unges sociala situation och eventuella behov av skydd eller stöd. För ungdomar mellan 15 och 17 år som döms för brott finns särskilda påföljder varav flera verkställs av socialtjänsten. Även om en ungdom inte döms i domstol kan socialtjänsten genom sin utredning göra bedömningen att den unge är i behov av stöd i någon form. Oavsett om det rör sig om domstolsbeslut om påföljd eller en socialtjänstbedömning om behov av stöd är det vanligt att ungdomar som har använt narkotika som en första insats får gå i öppenvårdsbehandling. Ungdomar som bor i Stockholms stad hänvisas då främst till Maria Ungdom.

2. En teoretisk förståelse av samverkan

Samverkan inom välfärdssektorn är sedan några decennier tillbaka något av en självklarhet, en given lösning på problem befintliga organisationer tycks ha svårt att lösa (Danermark & Kullberg, 1999). I en studie sammanställer Thylefors med kollegor (2005) de vanligaste argumenten för nödvändigheten i att organisationer och professionella grupper samverkar. Det argument som oftast lyfts är att de problem man står inför är för komplexa för en enskild organisation att hantera. Andra argument rör möjlighet till ökad effektivitet i arbetet och att det gynnar klienter att få ett mer samlat stöd. Argument kan också röra att samverkan leder till kunskapsutbyte över professionsgränserna samt en högre tillfredsställelse med arbetet. I sin summering av studier av samverkan inom socialt arbete och hälso- och sjukvård visar Danermark och Kullberg (1999) att samverkan gynnas av sådant som gemensamma mål, gemensamma lokaler, samordnad administrativ och politisk ledning, lagarbete, klart definierade funktionsgränser och huvudmannaskap. De faktorer som tycks hämma en fungerande samverkan handlar bland annat om skilda målsättningar, olika kunskapstraditioner, ekonomiska intressen, olika organisatoriska strukturer, asymmetriska relationer mellan samverkande parter, oklar ansvarsfördelning samt hög personalomsättning och arbetsbelastning. Huxham (2000; Huxham & Vangen, 2005) pekar vidare på vikten av att de som leder samverkansverksamheter besitter förmågan att kontinuerligt analysera situationen under tiden som arbetet pågår, och lånar begreppet ”reflekterande praktiker” från Argyris och Schön (1975). Samtidigt menar Danermark och Kullberg (1999) att alltför stor fokus på betydelsen av personliga egenskaper och relationer döljer det komplexa samspel av faktorer som fungerande samverkan handlar om.

De senaste decennierna har den nyinstitutionella organisationsteorin blivit allt vanligare i studier av välfärdens organisering. I en studie av samverkansprojekt rörande arbetsrehabilitering har Grape (2006) kombinerat begrepp från samverkansforskningen med ett antal nyinstitutionella begrepp för att på så sätt få svar på ”vilka faktorer som är betydelsefulla för att formellt överenskommen samverkan också ska leda till en hög grad av samverkan mellan aktörerna” (sid. 50). De gynnsamma faktorer Danermark och Kullberg (1999) identifierat menar Grape handlar om en hög grad av integration. Integrationsbegreppet handlar om hur aktörerna, i föreliggande studies fall Polisen och Socialtjänsten (genom Maria Ungdom), interagerar. Har de gemensamma målsättningar och hur agerar de för att nå målen? För att beskriva det sammanhang där integrationen (dvs. interaktionen mellan aktörerna) utspelar sig använder Grape det nyinstitutionella begreppet organisatoriskt fält. Ett organisatoriskt fält kan förstås som det avgränsade utrymme där skilda aktörer ägnar sig åt liknande verksamhet (DiMaggio & Powell, 1991). När det gäller MUMIN-arbetet kan detta organisatoriska fält benämnas ”samhälleliga insatser rörande ungdomar och narkotika”, ett fält där både socialtjänsten och polisen är aktörer. Inom ett organisatoriskt fält existerar sedan, menar Grape, en eller flera så kallade verksamhetsdomäner. Detta begrepp har beskrivits och tolkats på olika sätt i forskningen men Grape definierar det som ”ett konkret verksamhetsområde som avgränsas genom de mål och operativa funktioner som organisationer inrättat för att bedriva en verksamhet samt skilda anspråk

inom detta område” (sid. 55). Enligt Grape är de skilda anspråken, de så kallade domänanspråken, inte i första hand kopplade till det konkreta arbetet utan har sin grund i vad som kallas institutionella logiker. En institutionell logik handlar om de för respektive organisation specifika materiella, kulturella och symboliska utgångspunkter vilka styr hur de organiserar sig och agerar.

I fallet MUMIN skulle verksamhetsdomänen kunna definieras som ”upptäckt/identifiering av ungdomar som använder narkotika”. Det är ett arbete som både polisen och socialtjänsten ägnar sig åt men med skilda utgångspunkter, utifrån skilda institutionella logiker. Polisens primära uppgift inom detta område är att identifiera i syfte att lagföra ungdomar som begår narkotikabrott och agerar på så sätt inom en straffrättslig logik. Socialtjänsten å sin sida skall identifiera ungdomar i riskzonen för missbruk i syfte att vid behov stödja och rehabilitera dem. På så sätt rör sig socialtjänsten inom en socialrättslig logik. Samtidigt kan denna tydliga uppdelning delvis ifrågasättas utifrån de senaste decenniernas alltmer straffbetonade diskurs kring ”problemungdomar” där socialtjänstens uppgifter närmare sig det straffrättsliga området med allt fler inslag av kontroll (se exempelvis Tärnfalk, 2007).

Enligt Grape är det när flera aktörer gör överlappande domänanspråk på samma verksamhetsdomän som problem kan uppstå och integrationsprocessen blir central. Han beskriver ett kontinuum där tänkbara utfall är att aktörer i det ena extremfallet försöker bekämpa varandras synsätt och utgångspunkter medan aktörer i det andra fallet kommit överens och respekterar varandras verksamhetsområden. Det handlar enligt Grape om hög grad av domänkonflikt respektive hög grad av domänkonsensus och det är det senare som kännetecknar välfungerande samverkan.

3. Material och metod

Studien har haft karaktären av en fallstudie med vissa processutvärderande inslag så tillvida att fokus har riktats mot de faktorer som kan förstås som verksamma i samarbetet mellan poliser och socialarbetare. Fallstudier används när man vill få fram detaljerad och fördjupad information om ett fenomen och kräver flera olika former av metoder och material (se t.ex. Yin, 1994). I föreliggande studie har fyra olika material använts: deltagande observationer, intervjuer, interna dokument samt registerdata.

3.1 Deltagande observationer

Deltagande observationer har genomförts vid tre tillfällen då ansvarig forskare har följt med socialarbetarna och polisen under ett arbetspass. Avsikten med observationerna har varit att ge en mer nyanserad bild av hur arbetet utförs i praktiken än vad som framkommer vid intervjuer. Att vara forskare i fält är en utmanande roll. I föreliggande fall har det funnits en rad olika aktörer, med skilda förutsättningar och agendor, att förhålla sig till. Utgångspunkten för de deltagande observationerna har varit att i första hand följa socialtjänsten, som ju i sin tur följer (med) polisen. Fokus under observationerna har bland annat legat på hur poliserna och socialarbetarna förhåller sig till varandra, hur överlämningar

sker, hur förhör och sociala samtal struktureras och hur ungdomar och föräldrar förhåller sig till situationen. Små korta fältanteckningar har gjorts på plats då tillfälle givits. Dessa har sedan fungerat som utgångspunkt och stöd för de mer detaljerade observations-anteckningarna (jmf Aspers, 2007) vilka har skrivits dagen efter observationen genomförts och kan betraktas som den empiri som kommit utav observationerna.

3.2 Intervjuer och interna dokument

Intervjuer har genomförts med nio poliser som arbetar vid Stockholms länskriminals ungdomssektion. Intervjupersonerna har gemensamt att de för närvarande eller tidigare har arbetat i någon av spaningsgrupperna, vilka är de polisgrupper som arbetar ute på fält och därför har det rent praktiska samarbetet med socialarbetarna². Intervjuer har också gjorts med tre socialarbetare som under tiden för studien arbetade, eller tidigare har arbetat, med MUMIN vid Maria Ungdom (Silverman, 2004, Kvale & Brinkmann, 2009). Som redan nämnts har det varit svårt att rekrytera ungdomar och föräldrar till studien. Fyra intervjuer med ungdomar har dock genomförts och används som empiri. Då endast en föräldra-intervju genomfördes har den utesluts. Förutom intervjuer med poliser, socialarbetare och ungdomar har också två informantintervjuer med tidigare chefer genomförts i syfte att få en bild av starten och framväxten av MUMIN-arbetet. Därtill har dokument såsom inter-rutvärderingar och projektrapporter inhämtats från Maria Ungdom.

3.3 Registerdata

Registerdata från Maria Ungdom har hämtats ut i syfte att kartlägga hur ungdomsgruppen fördelar sig på några grundläggande variabler, samt i vilken utsträckning ungdomarna fortsätter med en behandlingskontakt hos Maria Ungdom. Som referenspunkt används registerdata för Maria Ungdoms resterande klientgrupp, det vill säga de ungdomar som aktualiseras på annat sätt än genom polisen/MUMIN. Uppgifter har hämtats ut från det *basuppgiftsformulär* där alla ungdomar som på något sätt kommer i kontakt med Maria Ungdom registreras. I basuppgifterna finns uppgift om kön, ålder, aktuell drog, hur ungdomen har aktualiserats samt om ungdomen gått vidare till en vårdkontakt. Vidare har även uppgifter hämtats från de *ungDOK-intervjuer* som görs då en vårdkontakt har *inletts* samt när den *avslutas*. UngDOK är ett strukturerat intervjuformulär utformat specifikt för ungdomar med syfte att kartlägga situation, problem och behov (Anderberg & Dahlberg, 2009). I inskrivningsintervjun finns bland annat uppgifter om (miss)brukets omfattning och tidigare vårdkontakter. I utskrivningsintervjun finns bland annat uppgifter om vårdtid och insatser inom ramen för vårdkontakten samt ungdomens bedömning av sin situation.

Registerdata är uttaget för perioden 131001–140531. Startdatum för tidsperioden valdes utifrån när basuppgiftsformuläret sattes i bruk vid Maria Ungdom då det genom dessa uppgifter varit möjligt att identifiera vilka ungdomar som aktualiseras genom MUMIN. En

² Vid sektionen finns även en rad andra tjänster såsom bland annat internetspanare, utredare och utredningsstöd. Dessa har inte ingått i studien.

period på 8 månader bedömdes som tillräcklig för de analyser som avsågs göras. Under denna period registrerades 428 individer i basuppgiftsformuläret. Efter en genomgång av datafilen identifierades ett antal som dubletter (dvs. att samma ungdom fanns med flera gånger under samma period). Ytterligare några ungdomar fanns med trots att de aktualiserats innan undersökningsperioden³. Då dess tagits bort kvarstod *411 ungdomar* som under undersökningsperioden aktualiserats hos Maria Ungdom. Dessa utgör studiens undersökningsgrupp. För tre individer finns endast id-kod, aktualiseringsdatum samt att de inte gått vidare till vårdkontakt. Förutom detta är det interna bortfallet relativt litet. En dryg tredjedel (144 individer) av dessa har gått vidare till vårdkontakt och för dem finns därmed också ungDOK-intervjuer⁴. För en majoritet av dessa (111 individer) finns även uppgifter från utskrivningsintervjun⁵. Från denna har frågor om vårdtid, vilken typ av insatser (samtal, utredningar) ungdomen fått under kontakten, samt hur ungdomen bedömer att situationen förändrats, använts.

De registerdata som studien baseras på täcker de ungdomar som på något sätt kommer i kontakt med Maria Ungdom. Enligt uppgifter från ansvariga registreras ungdomar i basuppgiftsformuläret när de kommer via akuten eller tar kontakt för nybesök (exempelvis genom att kontakt skapats genom MUMIN), även om inte alla sen går vidare till behandling. Det innebär att i de fall ungdomar tas in till förhör av polisen inom ramen för MUMIN-arbetet men inte kontaktar (eller kontaktas av) Maria Ungdom finns de inte med i de data som här behandlas. Enligt uppgifter från Länskriminalens ungdomssektion tar man i snitt in 10 ungdomar under 18 år per månad till MUMIN vilket betyder cirka 80 ungdomar under undersökningsperioden. Enligt de basuppgifter som inhämtats inom ramen för denna studie har 78 ungdomar aktualiserats via MUMIN. Med andra ord tycks de data som här används i hög grad täcka den grupp som polis tar in till förhör inom ramen för MUMIN.

³ Enligt information från ansvariga vid Maria Ungdom kan detta bland annat bero på att basuppgifterna fylls i i efterhand varför datumen inte helt stämmer.

⁴ Som ofta är fallet med registerdata finns en viss eftersläpning i registreringen. Det innebär att en del av de ungdomar som det inte finns inskrivningsuppgifter för (och som på så sätt betraktas som att de ej gått vidare till en vårdkontakt) kan ha gjort en inskrivningsintervju, och således inlett en vårdkontakt, efter det att registerdata hämtats ut. Min bedömning är dock att det endast rör sig om ett fåtal. Enligt uppgifter från Maria Ungdom kan det ibland dra ut på tiden innan intervjun genomförs men har det gått flera månader bör det räknas som att ingen vårdkontakt kommit till stånd. I detta material är det 38 ungdomar som aktualiserats under de två månader som föregick uthämtning av data. För dessa är det alltså möjligt att det trots allt blivit en vårdkontakt. Men för den absoluta majoriteten (267 individer) av dem som i denna undersökning behandlas som att de ej gått vidare till en kontakt är detta att betrakta som valida uppgifter.

⁵ Dessa data inhämtades 24 oktober 2014. Sedan dess kan med andra ord fler personer i undersökningsgruppen ha skrivits ut vars uppgifter ej finns med i denna undersökning.

3.4 Analysstrategier

Intervjuerna har gjorts utspritt över en längre tidsperiod och varvats med observationerna. Den första intervjun gjordes med en av socialarbetarna i studiens inledningsskede då min förförståelse var begränsad medan polisintervjuerna genomfördes i anslutning till eller efter det att observationerna var genomförda, då min kunskap om arbetet var mer omfattande. På så sätt har jag antagit ett hermeneutiskt förhållningssätt till datainsamlingen där observationer och intervjuer över tid har varvats med inläsning av interna dokument. Kvalitativ forskning kan beskrivas ske i steg där empiriinsamling och analys ofta varvas och successivt bygger kunskap (Aspers, 2007). Detta analysförfarande återspeglas i resultatredovisningen där analys av observationer, intervjuer och dokument presenteras integrerat. En avsikt med detta kumulativa förfarande i datainsamling och analys har varit både att göra materialet rikare och analysen mer grundad för att på så sätt få fram en nyanterad bild av MUMIN-arbetet.

Intervjuerna spelades in och transkriberades. Efter genomläsning har de sedan kategoriserats utifrån ett antal teman som utifrån studiens syfte och frågeställningar framträtt som centrala. Syftet med intervjuerna har varit att fånga de professionellas uppfattningar om och upplevelser av sitt arbete inom ramen för MUMIN-arbetet, med fokus på samarbetet mellan de båda yrkesgrupperna. Ambitionen i analysen av intervjuerna, liksom observationerna, har inte handlat om teoretiskt djuplodande tolkningar av polisernas och socialarbetarnas berättelser. Istället har jag försökt hålla mig nära materialet och letat gemensamma och avvikande förståelser av arbetsuppgifter och förhållningssätt (Kvale & Brinkmann, 2009).

Det kvantitativa materialet har analyserats i statistikprogrammet SPSS (Statistical Packages for Social Sciences). Analysen har genomgående gjorts med korstabuleringar i syfte att undersöka om, och i så fall hur, MUMIN-ungdomarna skiljer sig från Maria ungdoms övriga klientgrupp. Med detta analysförfarande är det möjligt att undersöka om MUMIN når en annan ungdomsgrupp än Maria Ungdom i övrigt eller om det finns skillnader avseende exempelvis behandlingsåtgärder. Skillnader har testats för signifikans med hjälp av χ^2 -test. I del fall variabelerna har fler än två svarsalternativ har hela variabeln signifikans-testats. Analyserna visar inga stora skillnader mellan grupperna. I de få fall där signifikanta skillnader framkom anges de i tabellerna med asterisker där *** = $p < 0.0001$, ** = $p < 0.01$ och * = $p < 0.05$.

3.5 Etiska överväganden

En rad etiska överväganden har gjorts inom ramen för denna studie. Inte minst har det gällt de deltagande observationerna där potentiellt känsliga händelser och information om ungdomars och föräldrars situation kommit mig som forskare till del. Detta har jag försökt att hantera genom att vara lyhörd gentemot situationen och de personer som är aktuella. Att efterfråga samtycke vid tillfällen ute i fält då polisen och socialarbetarna stoppat och pratat med ungdomar har inte bedömts som möjligt. Vid sådana tillfällen har jag försökt hålla mig i bakgrunden för att inte bli alltför inblandad, men ibland har det inte gått då min

närvaro varit alltför påtaglig. Inför varje förhör och socialt samtal har jag presenterat mig och frågat ungdom och föräldrar om de tillåter att jag sitter med. Ingen av de tillfrågade nekade mig detta. När jag i resultatdelen skrivit om och återgett situationer från de deltagande observationerna har jag försökt redigera bort delar som är känsliga och eventuellt skulle kunna göra en identifiering av familjen möjlig.

Intervjuerna med de professionella har skett med informerat samtycke. Jag har varit noga med att påtala att risken för igenkänning är relativt stor då verksamheterna är små. Detta gäller i än högre grad för socialarbetarna än för poliserna då de är få till antalet. De socialarbetare som jag följt under observationerna har varit en man och en kvinna. För att så långt som möjligt skydda deras identiteter har jag i citat och observationsutdrag försökt undvika att nämna könstillhörighet. När det på grund av läsbarhet inte varit möjligt har jag givit dem könsneutrala namn och könsneutralt pronomen (hen) i syfte att öka konfidentialiteten. Polisernas namn har fingerats men inte gjorts könsneutrala. Anledningen till att polisernas namn och pronomen inte gjorts könsneutrala är att det kraftigt skulle påverka läsbarheten av citat och utdrag ur observationsanteckningar om samtliga benämnda professionella refereras till som ”hen”. Min bedömning är att polisernas identiteter ändå hålls konfidentiella då de är fler till antalet samt att förekomsten av andra identifierande faktorer är låg.

Även ungdomsintervjuerna har gjorts med informerat samtycke och risken för igenkänning har noga förklarats. Alla ungdomar erbjöds att genomföra intervjun i Maria Ungdoms lokaler då detta var ett ställe där vi kunde sitta ostört och som de kände till. Tre av de fyra valde att intervjuas där medan en fjärde föredrog en annan plats. Denna intervju genomfördes istället vid min arbetsplats. Studien har prövats och godkänts av den regionala etikprövningsnämnden i Stockholm (Dnr. 2013/899-31).

4. Resultat

I detta avsnitt presenteras studiens resultat. Avsnittet inleds med en analys av hur framväxten av MUMIN-arbetet sett ut samt ett resonemang kring de organisatoriska förändringar över tid som har identifierats. Det empiriska materialet för denna del är interna dokument samt informantintervjuer med tidigare chefer inom polis och socialtjänst. Därefter följer ett resultatavsnitt som behandlar hur det nuvarande MUMIN-arbetet tar sig uttryck i praktiken. Detta avsnitt baseras främst på deltagande observationer, men även till viss del på intervjuer med poliser och socialarbetare. De utdrag ur observationsanteckningar som presenteras är tänkta att fungera som illustration av arbetssättet. I avsnittet därefter ligger fokus på de professionellas uppfattningar om och förståelser av sitt arbete inom ramen för MUMIN. Detta avsnitt är i sin tur uppdelat på en rad olika teman vilka framträdde som centrala i empiriinsamling och analys. Analysen baseras på intervjuer med poliser och socialarbetare. De intervjuцитat som presenteras kan ses som representativa illustrationer av resultaten. Ett övergripande resultat i analysen av intervju-materialet var nämligen att professionella, oavsett yrkestillhörighet, i hög utsträckning

delar perspektiv, resonemang och i viss mån även språkbruk i sina beskrivningar av arbetet. Därefter följer ett resultatavsnitt som fokuserar de ungdomar MUMIN-arbetet riktas mot. Genom att analysera registerdata har jag här undersökt i vilken utsträckning de professionellas uppfattningar om arbetet och målgruppen går att identifiera i den ungdomsgrupp som aktualiseras hos Maria Ungdom. Som nämnts tidigare görs genomgående jämförelser med Maria Ungdoms övriga klientgrupp. I detta avsnitt görs också en koppling till berättelserna från de fyra ungdomar som intervjuats. Ett underavsnitt fokuserar även de professionellas resonemang kring arbetet med flickor, något som i studiens inledningskede lyftes som ett problemområde.

4.1 Framväxten av MUMIN

I tidigare internrapporteringar beskrivs hur MUMIN-arbetet startade som ett projekt inom ramen för ”Mobilisering mot narkotika” år 2004. Anledningen till projektets uppkomst beskrivs i dokument som att både polis och Maria Ungdom upplevde att ”väckarklockan”, som man ansåg att ett polisingripande borde leda till, uteblev och polisen träffade på samma ungdomar ute om och om igen. Från både polisens och Maria ungdom sida upplevdes också den långa processtiden som ett problem. Från det att polisen grep en ungdom misstänkt för ringa narkotikabrott, till dess att denne fick en insats från beroendevård eller socialtjänst gick det enligt samtliga aktörer alltför lång tid. De som vid denna tidpunkt var chefer vid Länskriminalens ungdomssektion respektive Maria Ungdoms socialtjänstsektion bekräftar denna beskrivning av hur det hela startade. De beskriver hur initiativet kom från Mobilisering mot narkotika men att det var de inblandade aktörerna som i hög grad fick utforma upplägget för samverkansarbetet. De inblandade aktörerna var förutom Länskriminalens ungdomssektion och socialtjänstsektionen inom Maria Ungdom även landstingssektionen, knuten till Beroendecentrum. En styrgrupp inrättades med representanter från alla parter.

Ambitionen med projektet var att effektivisera vårdkedjan, att tiden från ett gripande till ett erbjudande om insats skulle kortas, och på så sätt fokusera den tidiga interventionen. Det formulerades som att MUMIN-arbetet skulle ”nyttja den kris” (Sinadovic et al, 2006, sid. 5) som uppstår hos ungdom och föräldrar vid ett polisingripande för att motivera till stöd och hjälp. Rent praktiskt innebar den så kallade MUMIN-vårdkedjan att polisen när de grep en ungdom misstänkt för ringa narkotikabrott genomförde urinprov och förhör vid en provisorisk polisstation i samma hus som Maria Ungdom. När förhöret avslutades motiverades ungdom och föräldrar att gå över till Maria Ungdoms akutmottagning för ett krissamtal. Enligt beskrivningar i projektets slutrapport (Sinadinovic et al, 2006) erbjöds ungdom och föräldrar även två uppföljningssamtal vid Maria ungdom inom den närmsta månaden. En tidigare chef inom Maria Ungdom beskriver det också som att personal från akuten ibland kom ner till polisstationen för att hålla samtalet där. Vid denna tidpunkt var socialtjänsten fortfarande en del av akutmottagningen (detta avslutades 2005) och den som höll detta samtal kunde vara antingen en socialarbetare från kommunen eller landstingspersonal.

Med inspiration från ett sedan länge implementerat samarbete mellan socialtjänst och polis i Göteborg föddes efter hand tanken om att koppla samman polis och socialtjänst även ute på fältet. Detta testades genom ett antal pilothelger där en socialarbetare från Maria Ungdom åkte med Länskriminalens ungdomssektion och på så sätt var med hela vägen från identifiering och gripande till polisförhör. Vad som tycks ha varit tanken med detta var att en närvarande socialarbetare skulle göra att polisen inte i samma utsträckning som annars behövde ta den rollen utan kunde fokusera sin uppgift. Det handlade också om att socialtjänsten skulle få tillgång till och inblick i miljöer de annars inte når, vilket man menade skulle kunna effektivisera arbetet. Den dåvarande chefen inom Maria Ungdom menar att kontakten med ansvarig socialjour eller socialkontor blir enklare om den tas av en annan socialarbetare: "[...]mycket enklare för en som kan branschen och vet vart man ska vända sig om någonting behöver göras snabbt". Den dåvarande polischefen är inne på samma linje och menar att många av de "sociala parametrarna" i den situation som polisen möter inte kommer med i det PM som skickas till socialtjänsten. Sociala omständigheter som framträder vid exempelvis en husrannsakan eller ett gripande, och som polisen inte fokuserar för att det ligger utanför deras uppdrag är, menar man, något som däremot en socialarbetare närvarande på fältet kan uppmärksamma.

Efter att projektet slutrapporterats i december 2006 fortsatte arbetet som reguljär verksamhet. Denna övergång tedde sig relativt naturlig för de dåvarande cheferna. En av dem beskriver hur han aldrig riktigt uppfattade det som ett projekt, utan snarare som ett arbete som växte fram. I projektets slutrapport (Sinadinovic et al, 2006) lyfts att det utvidgade arbetssättet, där socialarbetare är med polisen i fält, kräver specifika tjänster. En sådan inrättades i september 2007 och utvidgades sedan till ytterligare 1 tjänst 2013. Under 2014 och 2015 har man även haft en tjänst som projektanställning inom ramen för ANDT⁶. Under tiden denna studie pågick har två socialarbetare varit i tjänst.

4.1.1 Organisatoriska förändringar över tid

Över tid tycks ett antal förändringar skett gällande både formell organisering och arbets-sätt. En organisatorisk förändring som framträder i interna dokument och intervjuer är förskjutningen från ett trepartssamarbete till ett intensifierat samarbete mellan polis och socialtjänst. I de tidiga rapporterna nämns landstinget ofta och samverkan, det vill säga kopplingen mellan skilda fält och institutionella logiker, förknippas i hög grad med relationen mellan polis och landsting. Man pekar på vikten av att motivera ungdomar och föräldrar att "[...]prata om gripandet och det eventuella bruket/missbruket i ett akutsamtal med två mentalskötare och en läkare." (Sinadinovic et al, 2006, sid.5). I en intern-utvärdering i samband med slutrapporteringen av projektet fick berörda anställda fylla i en enkät. Enligt enkätundersökningen bedöms samarbetet mellan polis och landsting fungera allra bäst. Dessa verksamheter anses också enligt personalen vara de där intresset och

⁶ ANDT står för Alkohol, narkotika, doping och tobak och är en förkortning som hänvisar till den svenska politiken på detta område.

engagemanget är som störst. En tidigare chef beskriver också hur intresset hos socialtjänsten inledningsvis var relativt svalt. I en av mina intervjuer med socialarbetare framkommer också uppfattningen att det var först i och med att socialarbetare började åka med polisen som socialtjänstens deltagande inleddes. I och med att man drog igång det utvidgade samarbetet mellan polis och socialtjänst ute på fält tycks MUMIN-arbetet ha gått emot ett alltmer specifikt polis/socialtjänstsamarbete.

Ett annat sätt att förstå utvecklingen är att se det som delvis två olika, men överlappande, arbetssätt. Det ena är det som ursprungligen definierades som MUMIN-vårdkedjan och som handlar om att stärka närheten mellan polis och behandlande instanser genom att förlägga polisens arbete till samma lokaler som landsting och socialtjänst. I detta arbete är landstinget fortfarande en part på så sätt att akutmottagningen är tillgänglig för de ungdomar och föräldrar som önskar kontakt. Det andra arbetssättet är det intensifierade samarbetet som innebär att socialarbetare anställda av Maria Ungdom arbetar tillsammans med Länskriminalens ungdomssektion ute på fält. Deras roll blir då på ett mer påtagligt sätt än i den ursprungliga MUMIN-vårdkedjan vad som kan ses som socialtjänstens förlängda arm. De har en upparbetad kontakt med socialjourer och socialkontor runt om i länet och de representerar socialtjänsten vid polisförhören med minderåriga. Den delvisa uppdelningen mellan dessa två arbetssätt kan också ses i att MUMIN-polisstationen även används av andra polisgrupper än Länskriminalens ungdomssektion. Arbetssättet har spridits över länet och fler och fler polisgrupper använder MUMIN-polisstationen när de gripit ungdomar för narkotikabrott.

Både inledningsvis och senare under det utökade samarbetet med socialtjänsten är det tydligt att polisen och deras arbete utgör grundval för MUMIN. En tidigare chef beskriver polisen, det vill säga Länskriminalens ungdomssektion, som motorn i projektet. Det är en beskrivning som också återfinns i projektets slutrapport (Sinadinovic et al, 2006). I en internrapport om utarbetandet av det intensifierade samarbetet mellan polis och socialtjänst beskrivs att ”utgångspunkten har varit att anpassa det sociala arbetet efter länskriminalens ungdomssektions behov och de villkor som styr deras arbete.” (Bodén, 2007, sid. 3). I enkätundersökningen som gjordes i samband med slutrapporteringen framgår också hur polisen är den arbetsgrupp som varit minst oroad över vad samarbetet skulle innebära för dem eller deras organisation. De uttryckte heller ingen rädsla för att bli sammanblandade eller förväxlade med andra professionella, en oro som landstings- och socialtjänstpersonal gav uttryck för.

Sammanfattningsvis kan konstateras att MUMIN-arbetet har vuxit fram som ett bottom-up-projekt på så sätt att identifiering av problem och utarbetande av lösningar har gjorts av de professionella som sedan utför arbetet, snarare än av ledning och politiker. Tydligt är också hur MUMIN blivit ett alltmer specifikt samarbete mellan polisen och socialtjänsten. Ett samarbete som i hög grad utförs på polisens villkor på så sätt att socialtjänstens uppgifter anpassas till polisens verksamhetsdomän (Grape, 2006).

4.2 Det nuvarande MUMIN-arbetet i praktiken

I detta avsnitt presenteras MUMIN-arbetet såsom det tar sig uttryck i praktiken. Redogörelsen baseras främst på observationer och det övergripande syftet med detta avsnitt är att ge en nyanserad beskrivning av hur MUMIN-arbetet bedrivs. Därtill har även intervjuer med poliser och socialarbetare använts för att kunna koppla samman beskrivningarna med hur de professionella uppfattar det som görs.

De poliser som arbetar med MUMIN vid Länskriminalens ungdomssektion är uppdelade i tre spaningsgrupper med vardera sex poliser varav en är gruppchef. På ett roterande schema arbetar en grupp inne och två ute. Under den period som denna studie genomförts har två socialarbetare anställda av Maria Ungdom varit i tjänst och har på så sätt arbetat tillsammans med varsin spaningsgrupp ute på fältet. Arbetspassen inleds med det som kallas för utsättning då grupperna, utifrån sådant som spaningstips och tidigare arbete, går igenom vad som skall göras under det kommande passet. Redan i detta skede är socialarbetarna med.

Jag möter upp Kim och Robin på Maria Ungdom och vi går gemensamt till Polishuset för möte och utsättning. Det är torsdag strax efter lunch och dagens arbetspass pågår fram till 22.00. Vid mötet går man igenom en del av vad som gjordes förra veckan och diverse personalärenden. Någon har fixat fika och stämningen är skämtsam och trevlig, men fokuserad. Det märks att poliserna förbereder sig för kvällen. Vi har sedan innan bestämt att jag denna kväll ska följa med Kim och den polisgrupp hen jobbar med. Efter det inledande mötet samlas poliserna som ska jobba ute i ett kort möte om vad som finns att göra under kvällen. (*Observationsanteckning*)

MUMIN-poliserna beskriver i intervjuerna hur ungdomar och narkotika är ett övergripande fokus för deras arbete. Det är emellertid tydligt, hos både polis och socialarbetare, att narkotika så gott som alltid betyder cannabis. Visst träffar de på andra former av narkotika men det är i huvudsak cannabis det handlar om menar man. Poliserna beskriver sitt arbete som uppsökande och kommunikativt, någon säger att ”samtalen är kärnan i vårt jobb”. Rent praktiskt vilar arbetet i huvudsak på två ben: profilering och det så kallade Linköpingsförfarandet.

Men det ena huvudspåret är ju att upptäcka, alltså att vi bedriver upptäckning, alltså det vi kallar internt för profilering. Alltså att vi försöker ta oss ut på platser. Befinna oss på rätt platser på rätt tider för ungdomar och narkotika och hitta dem som vi inte har hittat än, så att säga. Som ingen annan har uppmärksammat än. I syfte att också upptäcka dem så tidigt det bara går. Om man ser då det som vi kallar profileringsdelen, som är en del. Och sen den andra stora delen är ju Linköpingsförfarandet, om du är bekant med det? (*Polisintervju 3*)

I korthet handlar Linköpingsförfarandet om att polisen när det gäller ungdomar under 18 år har möjlighet att endast utifrån indikationer på narkotikaanvändning inleda en förundersökning. I praktiken innebär det att man åker hem till den ungdom det rör och ber att få komma in och prata med denna och dess föräldrar. På så sätt kan man utifrån den

information som då framkommer eventuellt fatta beslut om misstanke och hålla förhör. Profileringsarbetet är svårare att ringa in. Poliserna beskriver det, som i citatet ovan, att de försöker röra sig på platser där ungdomar brukar röra sig och hur de genom att prata med ungdomar samlar information och ”bygger upp en misstanke”. Vilka platser de väljer att röra sig på handlar bland annat om kunskap om var ungdomar ofta träffas för att köpa och/eller röka cannabis. Andra platser, såsom tunnelbanan, väljs ut för att där passerar många människor. Vilka ungdomar man väljer att ta kontakt med är däremot inte helt enkelt att definiera. Nästan alla poliser som intervjuats talar om hur magkänslan är avgörande, att man lär sig att bli duktig på att läsa av vilka ungdomar som kan tänkas bruka narkotika. Några menar att cannabis är lite mer utbrett i vissa ungdomskulturer och att en del gärna vill visa upp att de röker cannabis genom att ha tröjor med marijuanablada på. Samtidigt poängterar alla hur cannabisbruket är spritt över alla områden och samhällsklasser.

Den enda gemensamma nämnaren är att de är ungdomar. Vi har alla slags personer här. Det är från alla klasser, om vi nu ska prata om samhällsklasser, från alla möjliga typer av bostadsområden, ursprung och familjeförhållanden vad det verkar.
(*Polisintervju 2*)

Som nämnts tidigare kan polisens arbete ses som grundval för MUMIN. I synnerhet gäller detta det inledande skedet där arbetet bedrivs i fält. Socialarbetarna beskriver att de ofta håller sig i bakgrunden inledningsvis. I en intervju beskriver en av dem att det ofta handlar om att stå en bit vid sidan av och avvakta klartecken från polisen. När polisen vid profilering tar kontakt med ett gäng ungdomar beskriver de hur de ibland går fram och småpratar med de ungdomar som för tillfället inte pratar med poliserna. Det kan också vara så att ungdomar själva närmar sig dem och undrar vilka de är eller vad som händer. En av socialarbetarna beskriver den här delen av arbetet som att ”då är man lite som en fältare på ett sätt”.

Vi ska till [namn på stadsdel] på det de kallar ”en Linköping”, en 17-årig kille vars beställda tabletter fastnat i tullen. De går upp och jag och Kim sitter kvar i bilen. De är borta rätt länge (delvis för att de på vägen dit stötte på en sen innan känd kille (över 20) som hade kokain på sig, som de beslagtogs, får vi veta sen). Efter kanske en knapp timme ringer de och ber oss köra runt bilen närmare huset där killen bor. De kommer ner med honom och Kim hoppar ur bilen och presenterar sig som att hen kommer från socialtjänsten. Eftersom vi inte var med upp i lägenheten vet jag inte hur eller om poliserna redan innan förklarat att socialtjänsten är med. De hoppar alla in i bilen och Martin (polis) säger ”har du träffat alla nu?” varpå jag kort presenterar mig och berättar att jag är med för att titta på socialtjänstens och polisens arbete. Killen säger bara ok. Vi kör iväg för att hämta upp killens pappa på hans jobb. Alla är rätt tysta i bilen, en av poliserna har tidigare sagt något som får mig att förstå att killen är rätt ledsen. Martin gör några försök att kallprata med honom, frågar vilken skola han går i, varför han valde den osv. Det dör ut rätt snabbt och det enda snacket sen i bilen är poliserna emellan om lite jobb samt vägbeskrivning till pappans kontor. Framme där står pappan utanför på gatan och väntar. En av poliserna och Kim hoppar ur och presenterar sig, därefter sätter sig alla i bilen. Pappan luktar alkohol. Han är tydligt

upprörd och tagen. Han ställer en massa frågor till sin son och till polisen och Martin säger upprepade gånger att vi tar det när ni kommer till stationen, vi ska förklara allt när vi är framme. Martin förklarar också att detta i första hand inte handlar om att lagföra utan om att hjälpa killen. När vi kommer fram till MU och hoppar ur bilen passar jag på att presentera mig och frågar om det är ok att jag sitter med vid förhöret. Pappan suckar som att han inte har tid att ta in det nu, men säger att det är ok. Vi kommer in och sätter oss i det stora mötesrum som används som förhørsrum. Endast Martin är med från start, Sebastian kommer in när förhöret påbörjats och sätter sig vid sidan av och kollar sin telefon (dock på hörnet vid den sidan pappan och killen sitter, inte på polissidan). Kim förklarar kort att hen kommer sitta med men inte vara delaktig under förhöret och att de kan prata vidare efter förhöret om vad som hänt. *(Observationsanteckning)*

Både poliser och socialarbetare är noga med att berätta att de håller på sina respektive roller och de olika befogenheter och uppgifter de har. Till exempel beskrivs hur socialarbetarna inte skall vara med förrän en misstanke finns, vilket betyder att de inte är med från start när poliserna gör det så kallade Linköpingsförfarandet som Kim i observationsutdraget ovan. I intervjuer är poliserna tydliga med att socialarbetarna aldrig får användas till polisiära uppgifter, samtidigt som de, som i utdraget ovan, ber Kim köra fram bilen. Gränsdragningarna tycks på så sätt lättare att definiera i teorin än i praktiken.

Om en ungdom tas in till förhör kontaktar polisen föräldrarna och väntar in dem så att de kan närvara vid förhöret. Den socialarbetare som jämförde sin roll med fältarens ovan beskriver vidare hur rollen förändras då misstanke väcks.

Men sen så fort man blir misstänkt och då omhändertagen av polisen, och ska föras hit till Maria ungdom eller vart man nu ska tas, så då är man ju helt plötsligt den här socialtjänstpersonen då, som ska börja tänka ur socialtjänstens perspektiv eller den lokala socialtjänsten. *(Socialarbetarintervju 1)*

Formellt arbetar MUMIN-socialarbetarna på delegation av socialjouren då arbetet sker utanför kontorstid. Under förhöret sitter socialarbetaren med men har ingen aktiv roll. En av de intervjuade beskriver hur hen brukar anteckna mycket av vad som sägs i förhör. Det kan handla om sådant som hen själv undrar över utifrån vad ungdomen berättar, men också för att slippa fokusera på att anteckna under det följande sociala samtalet. När förhöret är avslutat ska polisen lämna över till socialarbetarna och gå ut ur rummet.

När Pontus avslutar förhöret frågar han om Robin tänker på något han har missat och Robin påminner om att fråga om mediciner. Flickan rabblar upp en hel lista med anti-depressiva, sömntabeller och ångstdämpande. Detta måste man veta eftersom de kan ge utslag på urinprovet. Pontus avslutar sedan med att säga att detta inte handlar om att straffa utan om att upptäcka och att hjälpa. Påminner igen om att det är viktigast att hon är ärlig mot sin mamma. Påtalar sedan Robins sekretess, att vad de sedan pratar med Robin om inte kommer att föras vidare till polisen. Sen går han ut. Robin börjar med att fråga hur det känns, kanske främst till mamman. De småpratar lite och Robin förklarar vad som kommer hända sen. Eftersom de inte tillhör Stockholms stad

är Robins möjligheter att påverka inte särskilt stora och det blir lite rörigt kring vad som kan ske. (*Observationsanteckning*)

En av socialarbetarna menar att det viktigast MUMIN-arbetet ur deras synvinkel sker inne på stationen. Att de är med i bilarna handlar framför allt om att de ska vara med hela vägen och få hela bilden. Efter polisens förhör är tanken med arbetssättet att socialarbetaren sen ska hålla vad man kallar ett socialt samtal med ungdomen och föräldrarna. Hur det samtalet formas beskrivs kunna bli väldigt olika beroende både på situation, vilka ungdom och föräldrar är och även på hur mycket man hunnit prata innan. I fallet som observationsanteckningen ovan gäller avslutades samtalet relativt snabbt. Som förklaring efteråt angav Robin att de dels redan hunnit prata en hel del hemma och på vägen in, dels att de alla och i synnerhet flickan var slutkörda. I andra fall kan samtalen bli långa:

Så när förhöret väl är slut, så lämnar de över till oss och då har vi vad man kan kalla för ett "socialt samtal". Och då är det ju väldigt beroende på såklart vilken situation det är, om man har liksom... om de har... har de haft massor med narkotika på sig som är beslagtaget och om man gjort en husrannsakan, det kan ju vara jättestort. Då kan det här samtalet vara jättelångt. Man går igenom liksom... ja, hur känns det för föräldrarna, hur känns det för ungdomen? Visste man om det här innan? Har man haft något med socialtjänsten att göra tidigare? Och så vidare. (*Socialarbetarintervju 1*)

Vid dessa samtal försöker socialarbetarna också förklara vad som händer sen, hur tågordningen ser ut vad gäller överlämning till ansvarig stadsdel och eventuella insatser. Socialarbetarna ger delvis olika bilder av sin roll i detta skede men för alla tycks det vara centralt att ungdom och föräldrar ska få prata om situationen mer fritt, och kanske framför allt med varandra. Man menar på att det också handlar om att samla information till ansvarig stadsdel samt att motivera ungdom och föräldrar att ta en kontakt med Maria Ungdom.

Socialarbetare: Och sen så frågar man också och förklarar vad som kommer hända. Att den här polisanmälan kommer faxas till socialtjänsten och mitt pm kommer också skickas. Och sen är det de som kommer kalla er utifrån förhållandena och vad de gör för bedömning och så där. Men när det gäller missbruk så är det här på Maria ungdom som man tar hand om det och som man oftast blir skickad till liksom. Och "om ni vill så har ni möjlighet att påbörja det redan nu". Och då vill de flesta göra det. En del säger så här: "Ja, vi vill fundera lite", men de brukar ringa efteråt också och säga att det "jo, det verkar vara bra".

Intervjuare: Ok, så det är så ni presenterar att man kapar den där vändan ut till det socialkontor som de tillhör? "Ni kommer förmodligen ändå komma tillbaka hit".

Socialarbetare: Ja, för det är det som händer.
(*Socialarbetarintervju 1*)

Vid de sju förhör och sociala samtal som jag observerade inom ramen för denna studie var det en ungdom som, på grund av sitt psykiska mående, gick upp till akuten. De andra åkte hem, en del med en överenskommelse om vidare kontakt med Maria Ungdom och andra

inte. I de fall en sådan överenskommelse inte träffades tycktes det, i de fall jag såg, antingen handla om att föräldrarna inte var (eller upplevdes vara) intresserade eller att ungdomen inte tillhörde Stockholms stad.

4.3 De professionellas uppfattningar om MUMIN-arbetet

Detta avsnitt bygger på en analys av intervjuer med poliser och socialarbetare och berör olika aspekter av deras uppfattningar om sitt arbete inom ramen för MUMIN och samarbetet med varandra. I analysen har ett antal underteman till det övergripande temat om samarbete identifierats utifrån vilka resultaten presenteras nedan.

Ett övergripande resultat är, som nämndes tidigare, den samstämmighet kring uppfattningar och perspektiv som kommer fram i intervjuerna. Poliser och socialarbetare använder delvis samma språkbruk och ger ofta uttryck för liknande tolkningar och uppfattningar. Det tycks med andra ord som att det råder en påfallande domänkonsensus (Grape, 2006) inom ramen för MUMIN-arbetet.

Poliser och socialarbetare är entydigt överens i sina uppfattningar om syftet med MUMIN-arbetet. Oavsett yrkesroll beskriver alla intervjuade hur målet är att få ungdomar som använder narkotika snabbt i behandling. Flera betonar det som tidigare nämnts, hur den kris som uppstår kan utnyttjas till att motivera ungdomar och hur arbetet handlar om att snabbt och effektivt länka samman insatser. Både poliser och socialarbetare använder liknande uttryck och begrepp för att beskriva detta, exempelvis ”att smida medan järnet är varmt” (socialarbetare) och att ”nu sker allt: bap, bap, bap. Slag i slag” (polis). Ingen av de intervjuade poliserna lyfter fram straffrättsliga argument, snarare är de måna att betona att det polisiära inte är det främsta syftet med deras arbete:

Ja, man får dem på något sätt att inse att de har ett problem och vill ha hjälpen. Så det är ju huvudsyftet tycker jag även om vi är poliser och ska rapportera brott, så är det inte bara för att få en pinne i statistiken, så tänker inte jag, utan någonstans måste ju målet vara att få folk att sluta. *(Polisintervju 6)*

4.3.1 Övergripande uppfattningar om samarbetet

Överlag upplever både poliserna och socialarbetarna samarbetet yrkesgrupperna emellan som mycket bra. Några av poliserna som varit med från start beskriver hur det inledningsvis fanns vissa farhågor kring vad arbetssättet skulle innebära. Det tycks framför allt ha handlat om hur det skulle påverka deras handlingsutrymme när socialtjänsten skulle finnas med i samma bil; att poliserna inte skulle kunna tala fritt eller att det skulle bli problem om de hamnade i mer våldsamma situationer. Några av poliserna kopplar sådana farhågor till skilda yrkeskulturer och fördomar om respektive yrkesgrupp. Samtidigt beskriver flera att dessa potentiella konflikter inte förekommer då man genom att ha arbetat ihop under en längre period lärt sig prata med varandra och på det sättet fått en ökad insyn och förståelse för de andras förutsättningar och utgångspunkter. Någon polis menar att det faktum att

socialarbetarna är med på fält och på så sätt får ”hela bilden” är något som istället underlättar samarbetet.

Annars så är det ju så att polisen är ute, rapporterar för brott, oftast håller man förhör med föräldrarna, socialtjänsten kan inte närvara, man ringer och säger ”det här har hänt”. Du missar hela den upplevda... dina egna iakttagelser och känslan av hur är stämningen med föräldrarna, hur är den här ungdomen, hur ser han eller hon ut, är han sliten? Hela den delen missar du som är jättesvår att förmedla per telefon eller i ett PM efteråt. Och jag tror att där kommer vi, där kommer vi närmre. Sen så har vi ju en jättebra dialog och det gör ju sjukt mycket. *(Polisintervju 4)*

Flera av de intervjuade poliserna talar om den stora vinsten det innebär att socialtjänsten är med dem ute på fält. De beskriver det som att det underlättar deras arbete och att det är ”smidigt” och ”lyxigt”. Någon beskriver hur svårt det därför blir de gånger socialarbetarna av olika skäl inte är med:

Man känner sig lite handikappad när Robin inte är med. Hen ska vara med ”jaha, vad ska jag göra nu? Vart är Robin?”

Bilden som framträder är att arbetssättet i första hand är något som underlättar för poliserna. De slipper jaga socialjouren och de slipper svara på frågor kring behandlingsinsatser och vad som kommer hända sen. En av de intervjuade poliserna talar också om hur samarbetet möjligen är något som polisen i högre grad än socialtjänsten vinner på.

Och någonstans känns det ju som att vi vinner nog mer på det än vad de gör tror jag, på något sätt. I känsla i alla fall. /.../ men jag tänker så här att många ser ju polisen som en direkt motpart. Men vi, som vi jobbar här, förklarar hur vi jobbar, varför vi gör det, hur processen kommer gå till och att vi har med oss socialtjänsten. Så ger vi någon slags legitimitet till det vi faktiskt säger. *(Polisintervju 3)*

Samtidigt menar en annan av poliserna att detta att socialarbetarna är med ute på fält egentligen inte är nödvändigt för polisen. För deras del skulle det också kunna fungera att socialtjänsten mötte upp på stationen. Denna polis menar istället att det är socialtjänsten som vinner på delaktigheten eftersom de får se hela bilden. Som beskrivits tidigare var en tanke med arbetssättet att socialtjänsten genom att vara med hela vägen skulle få tillgång till miljöer de annars inte såg, att de skulle få en mer heltäckande förståelse för ungdomens sociala situation, vilket skulle effektivisera arbetet. Detta är något som flera av poliserna talar om som en av de stora fördelarna med arbetet, både för ungdomarnas och för deras del.

Alltså det som underlättar det är... för det första så har ju vi problem när vi ringer runt i länet när vi har tagit ungdomar och vi inte har dem med, så är det ofta så att socialtjänsten inte kan komma och vara med och det tycker jag ju är jättedåligt, för att vi vill ju ha med socialtjänsten, framförallt när det är unga individer. De ska ju vara med då egentligen. Men sen så, det som har varit det allra bästa det är ju att när de har varit med oss ute och gjort ingripande så ser de ju med deras ögon vad... vi kanske träffar på en full pappa, som kanske inte vi tycker är jätteallvarligt så, det tycker ju

jag självklart, men de ser ju det från sitt perspektiv och kan skriva sin rapport och kan med verklighetens ögon kanske göra mycket mer än vad vi kan med våran rapport. För man vet inte riktigt vad de vill ha och de kan sätta in andra resurser liksom. Och därför tycker jag att det har varit jättebra att ha med dem. Och sen likadant att de är med oss och då är de faktiskt med på alla förhören och kan ta alla de kontakterna som vi annars får göra, så jag tycker att det är toppen. (*Polisintervju 5*)

Som framgår av citatet ovan handlar en del av den upplevda vinsten hos poliserna om en osäkerhet kring att samla och lämna relevant information till de sociala myndigheterna. Detta är något som flera av poliserna är inne på, att socialarbetarna ser sådant poliserna inte ser på grund av att de inte har samma utbildning eller fokus, vilket i förlängningen förstås som en vinst för ungdom och föräldrar.

Socialarbetarna beskriver också samarbetet som välfungerande, även om de inte är lika tydliga med vinster i arbetet för egen del.

Bra. Jo, men det funkar jättebra. De flesta är väldigt förstående, eller man får ju ha en... se till att man har tydliga roller så där och att man inte trampar in på varandras, varandras områden helt enkelt. (*Socialarbetarintervju 2*)

Som framgår av citatet ovan talar socialarbetarna oftare om kopplingen till rollfördelning och hur samarbetet fungerar när det finns en medvetenhet och en lyhördhet hos bägge yrkesgrupper om att de har skilda roller i arbetet med samma målgrupp. En av de intervjuade menar att samarbetet fungerar bra för att de jobbat tillsammans ett bra tag och lärt sig hur de ska göra. En annan talar om hur poliserna de arbetar med är duktiga på att "bädda" för socialtjänsten och bjuda in dem.

Sammanfattningsvis kan sägas att samarbetet av båda yrkesgrupperna bedöms som välfungerande men att det hos socialarbetarna tycks finnas en större vaksamhet kring riskerna med samarbetet. Detta kan troligen förstås i relation till att polisen tycks ha mest att vinna på ett arbetssätt som detta.

4.3.2 Kollegialt men tydligt – om rollfördelning och kommunikation

På ett övergripande plan har socialtjänsten och polisen skilda samhällsuppdrag när det kommer till ungdomar och narkotika. Medan polisens uppgift är att lagföra ska socialtjänsten utreda behov. Med organisationsteoretiska begrepp har de båda yrkesgrupperna skilda domänanspråk. I intervjuerna talar både socialarbetare och poliser om vikten av tydlighet som det främsta sättet att hantera eventuella konflikter eller svårigheter rörande rollfördelning.

Ja alltså, vi är väldigt, väldigt tydliga med... när vi är ute på fältet liksom, så går alltid polisen fram först och legitimerar alltid sig med bricka, det måste de göra och det gör dom alltid. Jag har aldrig varit med att ingen... jag har aldrig varit med om att det varit en oklar situation någonsin när jag har varit ute. Sen när jag kommer in och presenterar mig är jag jättenoga med att förklara att jag inte är polis. Jag presenterar mig

som socialsekreterare från Maria ungdom, men jag säger också att jag inte är polis. För att det ska vara klart. Så att egentligen så skulle jag kunna säga att jag jobbar på Maria ungdom kanske, men jag vill verkligen förtydliga, för det är inte min roll. Jag är inte polis. Och det är jätteviktigt. (*Socialarbetarintervju 3*)

Ingen av de intervjuade, vare sig poliser eller socialarbetare, påtalar några omfattande problem kring rollfördelningen. Snarare är de överens om att de i sina arbetsgrupper kontinuerligt arbetar med detta och att det finns en medvetenhet hos alla inblandade. Samtidigt framkom i avsnittet ”MUMIN-arbetet i praktiken” hur det ibland tycktes lättare att upprätthålla gränserna i teorin än i praktiken. En förklaring till detta är troligen det mycket täta samarbetet inom ramen för MUMIN rent praktiskt, något som blev tydligt under observationerna.

Nere vid Vasaparken möter vi upp med Torsten och Henrik. De ska åka på den andra tjejen och vi byter bil. Jag märker att Robin hänger med mycket bättre i polissnacket än jag gör. Känner mig hela tiden två steg efter i vad som händer för att jag inte snappar korta ordväxlingar och signaler. De håller mig inte utanför, utan är mycket måna om att förklara. Det handlar mer om att jag inte kan läsa och tyda språk och signaler när det går snabbt. Det som Robin ofta påtalar, att de känner varandra väl och har stenkoll på vem som gör vad och vad som händer tycks stämma. Åtminstone är Robin mycket duktig på att läsa av dem. (*Observationsanteckning*)

MUMIN-arbetet tycks med andra ord ha blivit mer än endast samverkan mellan representanter för två myndigheter, det har skapats arbetslag med socialarbetare och poliser. Detta förstärks av att både poliser och socialarbetare talar om dem från den andra yrkesgruppen som sina kollegor. Att de arbetar så tätt att de blivit sammansvetsade team märktes inte endast vid observationerna utan även i samtal och intervjuer beskriver socialarbetare och poliser hur väl de känner varandra. Med andra ord tycks MUMIN-arbetet kännetecknas av en hög grad av integration (Grape, 2006). En av poliserna menar att det potentiellt finns risker med detta. Att de utgår ifrån att de vet vad den andra tänker och ska göra vilket skulle kunna leda till missförstånd. Å andra sidan säger den intervjuade polisen att detta aldrig hänt och verkar se det mer som ett hypotetiskt scenario. En av socialsekreterarna menar att samtidigt som de är en sammansvetsad arbetsgrupp så är rollfördelningen så pass tydlig i det praktiska arbetet att det inte finns några stora risker. Snarare tycks det finnas en uppfattning om att de tydliga skillnaderna mellan deras roller rent praktiskt underlättar arbetet.

4.3.3 ”Våra poliser” och ”vår soc”

En aspekt av samarbetet som framkom i analysen av intervjuerna var hur poliser och socialarbetare betraktade varandra som några som skilde ut sig från sin yrkeskår. Flera av poliserna talar om svårigheter att samarbeta med socialtjänsten generellt, och att det finns en del fördomar om dem hos polisen. Det blir tydligt hur MUMIN-socialarbetarna inte inkluderas i denna grupp utan snarare ges en annan roll. Något som inte bara underlättar samarbetet utan också betraktas som till gagn för ungdomar och föräldrar

Polis: Men jag tror att det i de fallen så tycker föräldrarna att det är jätteskönt att socialtjänsten är där. Och de kanske inte riktigt ser Kim och Robin som socialtjänst heller, det tror jag är bra. Alltså det är inga socialsekreterare som sitter där, utan det är en vanlig människa som har mycket kunskap och som ändå är en representant. Det kanske är lättare för att...

Intervjuare: Varför tror du inte att de ser dem som socialtjänst?

Polis: Alltså, jag upplever att de är väldigt avspända och det blir... alltså det är ofta en rätt ny situation för de här familjerna och det är någon som kommer... det är en person som de aldrig har träffat förut som inte är representant just för deras socialtjänstkontor, utan det är ändå en person som kommer lite utifrån och liksom, som jag tror att... de är ju ändå lite experter på missbruk och de kommer från, det är det här de jobbar med, och det... nej, jag tror inte att de ser dem som socialsekreterare så.
(*Polisintervju 8*)

Denna bild tycks delvis även finnas hos socialarbetarna själva. En av dem beskriver hur det att sitta som representant för socialtjänsten i förhör och det sociala samtalet handlar om att försöka "ställa de frågor som jag tänker mig att socialtjänsten skulle ha ställt". Med andra ord framstår MUMIN-socialarbetarna som delvis frikopplade från socialtjänstens institutionella logik (Grape, 2006).

Även poliserna beskrivs som några som delvis skiljer ut sig från en allmän och stundtals fördomsfull bild av poliser som hårdföra och macho.

Därefter går vi ner till Kungsholmens Näpo (närpolisstation) som har ungdomsfokus för tillfället och ska jobba tillsammans med ungdomssektionen. Jag noterar en rätt stor skillnad i attityd mellan ungdomssektionen och Näpo. Deras gruppledare som drar vad som finns att göra under kvällen avslutar med "ni har väl jobbat sen 12 idag så jag förstår om ni vill ut och kriga nu". Kim kommenterar detta sen, att så skulle MUMIN-poliserna aldrig säga. (*Observationsanteckning*)

Gruppledarens kommentar handlar om att då poliserna har jobbat inne (med kontorsarbete) sen lunch borde de nu vara sugna på att komma ut och "kriga". Det är ett militärt ordval som målar upp en bild av polisarbetet som en (våldsam) kamp. Kims kommentar i utdraget ur observationsanteckningarna om skillnaden mellan MUMIN-poliserna och Näpo-poliserna är talande för hur denna polisgrupp på fler sätt definieras som annorlunda jämfört med andra poliser. En intervjuad polis beskriver hur ett gott bemötande är A och O vid ungdomssektionen och en socialarbetare talar om hur det kan vara svårt att arbeta med andra polisgrupper vilka ibland uttrycker sig plump och fördomsfullt. Både bland poliser och bland socialarbetare framträder en bild av hur de andra skiljer ut sig från den yrkesgrupp de tillhör och således också från moderorganisationernas institutionella logiker.

4.3.4 Många potentiella risker men få reella problem

Socialarbetare: /.../vi har kommit undan väldigt bra, för att vi sköter det på ett snyggt sätt. Så att jag skulle inte på rak arm säga att vi stöter på svårigheter eller att vi inte...

Intervjuare: Men, kommer undan med att... det finns potentiella risker som ni lyckas undvika?

Socialarbetare: Ja, det kan man säga.
(*Socialarbetarintervju 3*)

Ett annat undertema kopplat till samarbetet rör svårigheter och risker med arbetssättet. Citatet ovan sammanfattar i huvudsak socialarbetarnas uppfattningar om detta. De beskriver alla potentiella risker som främst rör de olika roller och befogenheter poliser och socialarbetare har. Ett exempel är socialarbetare som börjar agera poliser gentemot ungdomarna eller poliser som ber socialarbetarna utföra polisiära uppgifter. Samtidigt är det ingen av dem som tycks uppleva dessa svårigheter i sitt faktiska samarbete. Snarare menar de att de genom bra dialog samt tydlighet och trygghet i sina respektive yrkesroller lyckas parera och undvika potentiella svårigheter. Som nämnts tidigare finns dock en tydlig medvetenhet om riskerna kring rollfördelning, på ett annat sätt än hos poliserna.

Även poliserna talar mer om potentiella svårigheter och risker än faktiska problem. Bland annat pekar någon på vikten av tydlighet i relation till ungdomar då de jobbar civilklädda och därför inte går att skilja från socialarbetarna. En annan polis menar att oavsett hur nära kollegor de är eller hur roligt de har tillsammans så är det viktigt att förhållningssättet gentemot varandra är strikt ute i fält, för att ungdomar inte ska uppleva att de är "samma skrot och korn". Flera av poliserna nämner också säkerhetsaspekterna som potentiella risker. En av poliserna beskriver hur de känner ett polisiärt ansvar för sina socialarbetar-kollegor som ju vare sig är beväpnade eller utbildade att hantera våldsamma situationer. Samtidigt menar denna polis att detta egentligen inte är ett påtagligt problem då de socialarbetare de arbetar med väl känner till arbetet och vad som ska gälla i sådana situationer.

Flera av poliserna lyfter också de skilda yrkesgruppernas sekretess som en svårighet i arbetet. Då socialtjänsten har en strängare sekretess än polisen innebär det i praktiken att polisen kan dela med sig av betydligt mer information till socialarbetarna än vice versa. Att detta ses som ett problem hos polisen tycks emellertid mer handla om en frustration över att inte få veta hur de går med ungdomar de träffat än om några egentliga käppar i hjulet för samarbetet. En av de intervjuade poliserna beskriver hur de hittat sätt att hantera detta:

Så det var viktigt för oss i början, idag är det inte lika viktigt längre. Nu räcker det med att är man extra bekymrad för den här femtonåriga tjejen, ja då säger soc så här "jamen, det är lugnt, vi håller på där, it's taken care of". Det är allt vi behöver. Då vet jag att soc jobbar på egen hand och vi behöver inte veta vad som händer där borta, men vi vet att någonting bra händer. (*Polisintervju 2*)

Samtidigt finns också en medvetenhet om att det nära samarbetet och de kollegiala relationerna är en potentiell risk för att "tulla på gränserna" gällande sekretessen.

En annan aspekt kopplad till utbyte av information mellan myndigheter är det faktum att polisen arbetar mycket med underrättelse. Här kan information om individer skapa konflikt mellan polisens och socialtjänstens skyldigheter.

Polis: Att det är något som är känsligt under utsättning och så, då kanske man inte tar det när socialtjänsten är med, om det inte är sådan information som dom kan ta del av.

Intervjuare: Vad är det?

Polis: Till exempel kan det ju vara att vi får in uppgifter att det kan vara någon under femton som tar narkotika till exempel. Dom har ju en viss skyldighet att agera på sådana, om de vet vilka det är. Om vi tar upp och diskuterar information på en utsättning och bedömer att vi kanske inte kan göra något i det här fallet eller vi kanske inte kan... då krockar det med deras skyldighet att agera. Sådana saker får vi ju tänka på också. Då kanske vi säger att det är en femtonåring, men vi kanske inte säger namnet. Eller en fjortonåring eller vad det kan vara. Lite sådana saker får man tänka sig för. Så att det inte blir jobbigt för dem, när de känner att de har en skyldighet.

Precis som polisen i citatet ovan beskriver en av de intervjuade socialsekreterarna att de under tidens gång utarbetat rutiner för att hantera dessa former av potentiella svårigheter i samarbetet. Ett sådant exempel är till exempel att socialarbetarna aldrig följer med in på en Linköping eller en husrannsakan innan det finns en misstanke.

I relation till detta bör risken för socialt önskvärda svar i en undersökning som denna lyftas. Professionella som tillfrågas om sitt arbete har sannolikt ett intresse av att beskriva och framställa sitt arbete som välfungerande och sig själva som kompetenta. På så sätt finns risken att faktiska problem inte påtalas och att bilden som framträder inte är helt representativ. Samtidigt tyder mycket på att det som ges uttryck för i intervjuerna är genuina uppfattningar om hur arbetet fungerar. Det finns en samstämmighet både mellan olika professionellas beskrivningar och mellan beskrivningar i intervjuerna och det som synliggjordes i observationerna. Till viss del validerar alltså de olika materialen varandra vilket talar för denna bild av ett, för de professionella, mycket välfungerande samarbete.

4.3.5 Varför fungerar det så bra?

Med avstamp i den bild som framträder av ett, för professionella, välfungerande samarbete bör frågan om vad det är som möjliggör detta ställas. Både poliser och socialarbetare menar att en stor del av förklaringen är att alla inblandade tycker jobbet är roligt och har gjort ett aktivt val när de sökt tjänsten. En av socialarbetarna menar att det faktum att en kommendering till Länskriminalens ungdomssektion är prestigefyllt och eftertraktat gör att de poliser som arbetar där "är väldigt motiverade, väldigt intresserade, de vill verkligen jobba med det här". Många av poliserna beskriver också att de sökt till sektionen för att de är intresserad av att arbeta med ungdomar. Även socialarbetarna själva talar om arbetet som "ett drömjobb" och att det är väldigt roligt. En av poliserna menar att det är en viss typ av personer som söker sig till tjänster som dessa och menar att på det sättet går det att hålla kvar ett fungerande arbetssätt trots en relativt hög personalomsättning.

Och det märks ju hela tiden, det är jättehög personalomsättning och ändå är det samma företagskultur, samma sätt att arbeta, samma bemötande ute bland ungdomarna. Det är liksom det är... Och jag tror att skulle vi ta in någon annan Robin eller Kim, så skulle det fungera säkert lika bra, för att de som vill jobba med det där och ha det täta samarbetet, de vill göra ett jävligt bra jobb. *(Polisintervju 3)*

Detta kan också förstås som ett resultat av ett välfungerande samarbete mellan cheferna vid polis respektive Maria Ungdom vilket någon nämner. En annan av poliserna är inne på en liknande linje och talar om den ”anda” som finns vid sektionen. En anda som handlar om att hålla ungdomsfokus och att alltid vara trevliga och hövliga. Någon pekar på ”förståelsen för vart vi ska komma nånstans” och en annan lyfter det gemensamma målet som förklaring. Andra pekar på den ständiga dialogen som skäl till att det fungerar så bra.

4.3.6 Att planera en liknande verksamhet

Ryktet om MUMIN-metoden och det välfungerande samarbetet har spritt sig över landet och flera av dem som intervjuats har varit med på informations- och utbildningsträffar med polis och socialtjänst i andra kommuner som vill utveckla liknande arbetssätt. Även om det finns idéer om organisatoriska strukturer som kan gynna ett arbete likt MUMIN framhåller nästan alla intervjuade poliser och socialarbetare hur viktiga de enskilda personerna är i ett sådant arbete. Det handlar om rätt person på rätt plats och att samarbetet fungerar på individnivå.

Och sen så tror jag att det är viktigt att man verkligen hittar rätt personlighetstyper. För båda de här delarna. Polisen har ju kanske mer det klart redan. Man har en gatulangningsgrupp eller ungdomsgrupp eller vad det kan vara, som jobbar på ett specifikt sätt. Men att inom socialtjänsten så är ju de tjänsterna ganska unika. Det är inte så mycket annat som liknar det. Och då gäller det ju att hitta rätt personlighetstyper, tror jag. Så att man inte... det hade ju aldrig funkat om det är någon halvtrött gubbe eller tant liksom, det hade ju aldrig gått. *(Polisintervju 3)*

Flera av de intervjuade är inne på det som antyds i citatet ovan, att den som ska göra detta arbete för socialtjänstens räkning inte kan vara vem som helst. Man pekar på vikten av att vara van vid att arbeta med ungdomar och att kunna hantera upprörda och jobbiga situationer, att vara flexibel då arbetet ofta skiftar. Någon menar också att man som socialarbetare i ett arbete som MUMIN måste ha skinn på näsan och klara av att stå på sig och försvara sitt jobb och sin kunskap gentemot polisen. En av socialarbetarna menar att det hellre bör vara en fältare eller någon från öppenvården och inte en handläggare från socialkontoret. Som diskuterats tidigare tycks de socialarbetare som nu arbetar med MUMIN stå relativt frikopplade från socialtjänstens institutionella logik vilket kan förklara varför man inte tror rollen kan fyllas av en handläggare från det lokala kontoret. Den yrkesroll som konstrueras för socialarbetare inom ramen för ett samarbete som MUMIN blir på så sätt väsensskilt från vad som uppfattas som en traditionell socialsekreterarroll. När det gäller poliserna pekar man på det som lyfts tidigare, kommunikation och bemötande:

Polis: Jag tror att både vi som jobbar här, alltså poliser och socialtjänsten, är väldigt kommunikativa och enkla och... det är inga machopoliser som jobbar här till exempel, det skulle aldrig funka. Så att jag tror att kombinationen av att vi går in och har ett schysst bemötande, så länge de självklart inte stökar. /.../ Så jag tror att det är det som gör att vi lyckas med det. Att det är rätt typ av poliser här, kombinerat med rätt folk från socialtjänsten.

Intervjuare: Vad är rätt typ av poliser?

Polis: Jamen, alltså, inte machopoliser utan poliser som inte har så mycket prestige kanske. Som är kommunikativa och som kan... som inte bara ser det här brotts... utan ändå kan se en människa bakom, försöker motivera, har intresse för att inte bara få en pinne i statistiken ”du ska få en bot”, utan ändå se att... alltså målet med det vi gör går lite längre. Det tror jag är jätteviktigt att man har det intresset liksom, för ungdomar. (*Polisintervju 6*)

En slutsats som kan dras av detta är att rekryteringsprocessen för ett samarbete likt MUMIN är central. För att ett sådant arbetsätt ska fungera tycks det enligt de intervjuade professionella vara avgörande att rätt typ av poliser och socialarbetare tillsätts. Vad som är rätt typ av professionella handlar i sin tur om att de inte ska vara som poliser och socialsekreterare traditionellt är. På så sätt både bibehålls och utmanas fördomar och stereotyper om de respektive yrkeskåren. Samtidigt är flera av de intervjuade inne på vikten av att just göra upp med fördomarna gentemot den andra yrkesgruppen. Att överbrygga klyftor mellan polis och socialtjänst tror de intervjuade är en förutsättning för ett fungerande samarbete. Det handlar om att skapa en förståelse för varandras förutsättningar och roller på det fält man delar. Andra strukturella förutsättningar som ses som viktiga är att ett samarbete likt MUMIN bör ha en tydlig plan och struktur för hur arbetet ska läggas upp, att alla inblandade vet vad som sker och när. I detta är det viktigt med den ovan nämnda förståelsen för de skilda rollerna. Någon lyfter vikten av att vara medveten om det gemensamma målet och en av poliserna pekar på betydelsen av prestigelöshet.

Samtidigt finns en medvetenhet om att MUMIN-arbetet har unika förutsättningar som kan vara mycket svåra att överföra till andra delar av landet. I detta samarbete finns dels en polissektion med ett riktat ungdomsfokus som kan arbeta relativt ostörda av andra uppdrag inom myndigheten. Dels finns hela Maria Ungdoms organisation som både innefattar akutmottagning och utredning och behandling inom såväl kommun som landsting. Flera av de intervjuade menar att det kan bli svårt att försöka ta efter detta i en region eller kommun som inte har dessa förutsättningar och menar istället att man inte behöver tänka så stort. Att man kan börja i liten skala och se hur det går.

4.4 Ungdomarna i MUMIN

Mot bakgrund av resultaten om hur MUMIN-arbetet tar sig praktiskt uttryck och hur de professionella uppfattar arbetet presenteras i detta avsnitt den ungdomsgrupp som aktualiseras hos Maria Ungdom genom MUMIN. Analysen baseras på registerdata som inhämtats från Maria Ungdom avseende ungdomar som aktualiserats under tidsperioden 1

oktober 2013 till 31 maj 2014. Ett genomgående syfte har varit att jämföra de ungdomar som aktualiseras genom MUMIN med dem som aktualiseras hos Maria Ungdom på andra sätt. Som tidigare framkommit är en målsättning med MUMIN-arbetet att nå tidigare okända ungdomar samt att nå dem i en tidig ålder innan de riskerar att ha avancerat i sitt drogbruk. Genom att använda Maria Ungdoms övriga klientgrupp som referenspunkt är ambitionen att undersöka i vilken utsträckning dessa ambitioner lyckas. Generellt finns mycket få signifikanta skillnader vilket tyder på att det inte rör sig om väsensskilda grupper av ungdomar.

I Tabell 1 nedan redovisas undersökningsgruppen fördelat på hur de aktualiserats samt, fördelat på MUMIN-ungdomar respektive MU-ungdomar, i vilken utsträckning de gått vidare till en vårdkontakt.

Tabell 1. Aktualiseringsskäl samt vårdkontakt fördelat på MUMIN- respektive MU-ungdomar (n=406-411), procent (antal inom parentes).

Aktualiserades genom		
MUMIN	19	(78)
Telefonrådgivning	43	(174)
Remiss	38	(154)
Totalt	100	(406)
Gått vidare till vårdkontakt		
MUMIN-ungdomar	42	(33)
MU-ungdomar	33	(111)
Totalt	35	(144)

Som framgår av den övre delen av Tabell 1 har en femtedel av de ungdomar som kommit i kontakt med Maria Ungdom under undersökningsperioden aktualiserats genom MUMIN. Det vanligaste är att en ungdom aktualiseras genom telefonrådgivning, vilket kan innebära att en telefonkontakt tagits av såväl socialtjänsten som den unge själv eller dess föräldrar. I tabellens undre del redovisas i vilken utsträckning de aktualiserade ungdomarna gått vidare till en vårdkontakt. Här framgår att detta är något vanligare bland de ungdomar som aktualiseras via MUMIN än Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Av de totalt hundra-fyrtiofyra ungdomar som gått vidare till behandling under tidsperioden utgör MUMIN-ungdomarna en knapp fjärdedel (ej i tabell). Majoriteten av ungdomarna som aktualiseras fortsätter emellertid inte till en behandlingskontakt (med reservation för eventuella efter-släpningar i registret, se metodavsnitt). I basuppgiftsformuläret efterfrågas skäl till varför en fortsatt behandlingskontakt inte kommit till stånd. Detta redovisas i Tabell 2 nedan.

Tabell 2. Skäl till utebliven vårdkontakt för dem som ej gått vidare till behandling, fördelat på MUMIN- och MU-ungdomar (n=265), procent (antal inom parentes).

	MUMIN-ungdomar		MU-ungdomar		Totalt	
Anledning till ej vårdkontakt						
Ej besökt enheten	18	(8)	9	(20)	11	(28)
Information/rådgivning	11	(5)	11	(25)	11	(30)
Avbruten kontakt	0	(0)	8	(17)	6	(17)
Hänvisad/remitterad till annan vård	7	(3)	4	(9)	5	(12)
Ej angivet	64	(29)	68	(149)	67	(178)
Totalt	100	(45)	100	(220)	100	(265)

Som framgår av Tabell 2 är det i särklass vanligast att inget skäl har angivits till varför en vårdkontakt inte inletts⁷. Det tycks med andra ord som att de data denna studie baseras på i en majoritet av fallen inte kan ge något tillfredsställande svar på varför en vårdkontakt inte inleds. Oavsett skäl till att en vårdkontakt uteblivit visar analysen inga stora skillnader mellan MUMIN-ungdomar och Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Bland dem där skäl till utebliven vårdkontakt angivits är det bland MUMIN-ungdomarna vanligaste skälet att de aldrig besökt enheten. Det kan också noteras att en liten andel av MU-ungdomarna avbryter kontakten i förtid medan detta inte skett i något av MUMIN-ärendena.

4.4.1 Ungdomarnas kön och ålder

I Tabell 3 nedan redovisas MUMIN-gruppens respektive Maria Ungdoms övriga klientgrupps sammansättning avseende kön och ålder.

⁷ Enligt uppgifter från Maria Ungdom är det absolut vanligaste svarsalternativet då basuppgiftsformuläret fylls i "ej relevant" eftersom man i det läget ännu inte vet utgången. Tanken är sedan att ifall en vårdkontakt inte inleds ska ej relevant-svaret ersättas av något av de andra svarsalternativen, vilket enligt Tabell 2 alltså inte skett för en majoritet av ungdomarna. Som nämndes i metodavsnittet kan detta för en mindre andel ungdomar handla om att ungDOK-intervjun inte hunnits göras eller matas in än, men för den absoluta majoriteten handlar det om att en vårdkontakt ej kommit till stånd men att skäl till detta ej angivits.

Tabell 3. Undersökningsgruppens kön och ålder fördelat på MUMIN-ungdomar och MU-ungdomar (n=408), procent (antal i parentes).

	MUMIN-ungdomar		MU-ungdomar	
Kön				
Pojkar	72	(56)	80	(263)
Flickor	28	(22)	20	(67)
Total	100	(78)	100	(330)
Ålder*				
13-14	4	(3)	12	(39)
15-17	96	(75)	72	(237)
18-20	0	(0)	16	(54)
Total	100	(78)	100	(330)

*=p<0.05, **=p<0.01, ***=p<0.001

Kartläggningar av ungdomars narkotikaanvändning visar att pojkar i något högre utsträckning säger sig ha testat narkotika, och att könsskillnaderna blir större med stigande ålder och när det handlar om mer frekvent bruk. I CAN:s senaste mätning av skolelevers drogvanor hade sju procent av pojkarna och sex procent av flickorna i klass nio någon gång testat narkotika (CAN, 2013). Motsvarande siffror bland ungdomar i gymnasiets årskurs två var nitton procent av pojkarna och fjorton procent av flickorna. Det absolut vanligaste preparatet är cannabis. Om man enbart tittar på den grupp som säger sig ha testat cannabis är könsskillnaderna mycket små rörande frekvens i bruk om man undantar storkonsumtion (rökt fler än 20 gånger) vilket är betydligt vanligare bland pojkar (A.a.). Trots att könsskillnaderna inte är påtagliga har det, enligt utsagor från professionella, visat sig svårt att upptäcka flickor genom MUMIN-arbetet. Följaktligen är också, som framgår av Tabell 3, majoriteten av MUMIN-ungdomarna pojkar. Det kan dock noteras att flickorna utgör en något större andel än bland Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Det tycks alltså snarare handla om en generell svårighet att nå de flickor som använder narkotika än MUMIN-arbetets specifika problem på detta område. Om vi tittar på kön relaterat till vilka som går vidare till vårdkontakt (ej i tabell) är det bland MUMIN-ungdomarna något vanligare bland flickorna. Drygt hälften har gått vidare jämfört med en dryg tredjedel av pojkarna. Denna skillnad syns inte bland Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Att flickorna är svåra att nå må med andra ord vara sant (dock inte bara för polisen utan generellt) men när de väl nås genom MUMIN tycks de i något högre grad komma in i systemet. Det ska dock poängteras att dessa skillnader inte är signifikanta.

Åldersmässigt finns tydliga skillnader mellan MUMIN-ungdomarna och Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Även om majoriteten av de senare är mellan 15 och 17 år är en dryg fjärdedel antingen mycket unga eller myndiga. Mot detta kan ställas att i princip hela

MUMIN-gruppen är mellan 15 och 17 år. Ett fåtal är yngre men ingen är äldre. Som tidigare beskrivits har ett av syftena med MUMIN-arbetet varit att lägga fokus på ungdomar i de lägre åldrarna och man har talat i termer av tidiga interventioner. I slutrapporten från projektet lyftes hur detta inte helt hade lyckats, då många av de ungdomar som kom in genom MUMIN var runt 18 år (medelåldern för pojkar var 18,6 och för flickor 17,8). Medelålder för MUMIN-ungdomarna under den tidsperiod som denna studie gjorts är 16,1 (16,2 för pojkar och 15,86 för flickor) vilket tyder på att ambitionen att i högre utsträckning nå en yngre grupp har lyckats. Samtidigt framkommer i observationer, intervjuer och informella samtal med professionella att de ungdomar man träffar på som är över 18 år sällan tas med in till stationen för förhör. På så sätt sker en selektion av ungdomar utifrån arbetets målsättning redan inledningsvis.

4.4.2 Droganvändning

I likhet med vad som beskrevs av poliser och socialarbetare är cannabis den i särklass vanligaste drogen bland de ungdomar som aktualiseras hos Maria Ungdom. Det finns inga nämnbara skillnader mellan MUMIN-ungdomar och den övriga klientgruppen även om alkohol är något vanligare bland de senare.

I Tabell 4 redovisas ungdomarnas uppgifter om i vilken utsträckning de använt droger⁸ under de senaste tre månaderna⁹.

Tabell 4. Bruk av primärdrog senaste 3 månaderna. Fördelat på MUMIN-ungdomar och MU-ungdomar (n=111), procent (antal i parentes).

	MUMIN-ungdomar		MU-ungdomar		Totalt	
Enstaka tillfälle	47	(13)	45	(37)	45	(50)
1 dag i veckan eller mer sällan	18	(5)	18	(15)	18	(20)
2-3 dagar i veckan	21	(6)	19	(16)	20	(22)
4 dagar i veckan eller oftare	14	(4)	18	(15)	17	(19)
Totalt	100	(28)	100	(83)	100	(111)

Knappt hälften av MUMIN-ungdomarna uppger att de använt droger vid något enstaka tillfälle medan en tredjedel uppger användning två dagar i veckan eller oftare. Överlag

⁸ Mätt som "primär drog" vilket betyder den drog som anses vara skälet till att ungdomen behöver vård. För ett fåtal handlar detta om alkohol men för den absoluta majoriteten är det cannabis som avses.

⁹ Bland de ungdomar som aktualiserats på annat sätt än via MUMIN har en knapp fjärdedel inte använt narkotika alls. Detta handlar sannolikt om ungdomar som har insats hos Maria ungdom för annat än narkotikabruk, exempelvis de som kommit på remiss från Landstinget. Det ska dock noteras att en handfull av MUMIN-ungdomarna inte heller säger sig ha använt narkotika de senaste tre månaderna. Analysen i tabell 4 baseras endast på dem som uppgivit bruk under denna tidsperiod.

syns ingen påtaglig skillnad i droganvändning mellan MUMIN-ungdomarna och Maria Ungdoms övriga klientgrupp.

4.4.3 Myndighetskontakter och behandling

Som nämnts tidigare beskrivs en av målsättningarna med MUMIN vara att nå tidigare okända ungdomar. Som syns i Tabell 5 nedan är det också endast en femtedel som tidigare haft kontakt Maria Ungdom. Det är dock viktigt att komma ihåg att dessa uppgifter endast finns för dem som fortsätter med en behandlingskontakt hos Maria Ungdom. Hur det ser ut för den totala gruppen ungdomar MUMIN kommer i kontakt med vet vi inte. Det ska också tilläggas att även för en majoritet av Maria Ungdoms övriga klientgrupp är detta deras första kontakt med enheten.

Tabell 5. Myndighets- och vårdkontakter fördelat på MUMIN-ungdomar och MU-ungdomar (n=137-144), antal (procent inom parentes).

Vårdkontakter	MUMIN-ungdomar		MU-ungdomar		Totalt	
Tidigare kontakt med Maria Ungdom	22	(7)	32	(36)	30	(43)
Pågående kontakt med socialtjänsten	45	(14)	61	(67)	57	(81)
Pågående kontakt med BUP	12	(4)	18	(20)	17	(24)
Pågående kontakt med kriminalvården	0	(0)	1	(1)	1	(1)
Har vårdats för narkotikaproblem	15	(5)	26	(29)	24	(34)
Har vårdats för alkoholproblem	3	(1)	9	(10)	8	(11)
Tidigare psykiatrisk vård (frivillig)	24	(8)	42	(47)	38	(55)
Tidigare varit LVU-vårdad	0	(0)	9	(10)	7	(10)
Kontakt med polis ¹⁰ pga. brott*	97	(30)	78	(83)	82	(113)
Blivit dömd för brott	31	(10)	37	(39)	36	(49)

*=p<0.05, **=p<0.01, ***=p<0.001

Siffrorna¹¹ i Tabell 5 visar att MUMIN-ungdomarna genomgående, med undantag för poliskontakt, haft färre myndighets- och vårdkontakter än övriga MU-ungdomar. Dock är det endast i fråga om tidigare kontakt med polisen som skillnaden är signifikant. Med tanke på att aktualisering genom MUMIN sker då polisen tar in ungdomar till förhör på

¹⁰ I UngDOK-formuläret är frågan formulerad "Har du någon gång haft kontakt med polisen? (för brott du varit inblandad i eller misstänkt för)

¹¹ Kategorierna i Tabell 5 är inte uteslutande vilket betyder att en ungdom kan ha haft flera myndighets- och vårdkontakter. Detta är skälet till att kolumnerna inte summeras till hundra procent.

grund av att de misstänks för narkotikabrott är det något förvånande att inte samtliga MUMIN-ungdomar uppger sig ha haft kontakt med polisen. Sammantaget kan dessa resultat förstås som att MUMIN-ungdomarna, i linje med arbetsmetodens målsättning, i något högre utsträckning är ”nya i systemet”. Det ska samtidigt noteras att nästan hälften har en pågående kontakt med socialtjänsten. Det är dock möjligt att denna kontakt kommit till stånd först i samband med att ungdomen aktualiserats genom MUMIN.

Genom att slå ihop samtliga variabler som redovisas i Tabell 5 kring myndighetskontakter och tidigare behandling går det att se om det finns några ungdomar som kan betraktas som mer eller mindre helt nya i systemet¹². Denna analys visar, föga förvånande, att en stor majoritet av ungdomarna haft minst en myndighetskontakt innan. Det finns dock en mindre andel som är helt nya. En knapp fjärdedel (7 st) av de MUMIN-ungdomar som gått vidare till en vårdkontakt kan på detta sätt betraktas som ”nyupptäckta”. En något mindre andel (16 procent) av Maria Ungdoms övriga klientgrupp är nya i systemet på samma sätt.

4.4.4 Insatser inom ramen för Maria Ungdom

Genom utskrivningsintervjuerna får man en uppfattning om tyngden i ungdomarnas problematik sett utifrån de insatser som givits hos Maria Ungdom. I Tabell 6 nedan redovisas ungdomarnas vårdtid, frekvens av olika typer av samtal samt form för avslutning av kontakt.

¹² Här har jag inte räknat med huruvida ungdomen haft kontakt med polis eller ej då kontakten med MUMIN för i princip alla startar med poliskontakt.

Tabell 6. Vårdtid och samtalsinsatser inom ramen för Maria Ungdom, fördelat på MUMIN-ungdomar och MU-ungdomar (n=102-111), procent (antal i parentes).

	MUMIN-ungdomar		MU-ungdomar		Totalt	
Vårdtid						
1 - 3 mån	48	(13)	64	(48)	60	(61)
4 mån eller mer	52	(14)	36	(27)	40	(41)
Bedömningssamtal						
0 – 2 samtal	63	(17)	62	(52)	62	(69)
3 eller fler samtal	37	(10)	38	(32)	38	(42)
Behandlande individuella samtal						
Inga samtal	60	(15)	44	(35)	48	(50)
1 – 2 samtal	28	(7)	42	(34)	39	(41)
3 eller fler samtal	12	(3)	14	(11)	13	(14)
Behandlande samtal tillsammans med förälder och/eller nätverk						
Inga samtal	28	(7)	35	(28)	34	(35)
1 – 2 samtal	56	(14)	46	(36)	48	(50)
3 eller fler samtal	16	(4)	19	(15)	18	(19)
Form för avslutning						
Planerad avslutning	74	(20)	76	(64)	76	(84)
Remittering/hänvisning	11	(3)	14	(12)	13	(15)
Oplanerad avslutning	15	(4)	9	(8)	11	(12)

Överlag syns inga stora skillnader mellan MUMIN-ungdomar och Maria Ungdoms övriga klientgrupp när det gäller vårdtid, en majoritet av samtliga ungdomar har haft en vårdtid på högst tre månader. Vad gäller insatser i form av bedömningssamtal och behandlande samtal syns inga markanta skillnader mellan de båda grupperna. Det ska noteras att det är färre än hälften av MUMIN-ungdomarna som över huvud taget ges individuella behandlande samtal. Det tycks dock vanligare med samtal tillsammans med anhöriga, för båda ungdomsgrupperna. Ingen av ungdomarna har genomgått en psykologutredning och endast en ungdom (tillhörande Maria Ungdoms övriga klientgrupp) har genomgått en missbruksutredning (ej i tabell). De insatser ungdomarna får genom Maria Ungdom tycks med andra ord inte vara av någon omfattande eller ingripande karaktär. Det tycks inte heller skilja sig beroende på om man aktualiseras genom MUMIN eller ej.

Majoriteten av MUMIN-ungdomarna hade en planerad avslutning vilket även gäller för Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Det kan noteras att det är något vanligare bland MUMIN-ungdomarna med en oplanerad avslutning, även om grupperna är små och skillnaderna inte är signifikanta.

När ungdomarna i utskrivningsintervjun tillfrågas om hur deras situation förändrats gällande användning av narkotika sedan de började sin kontakt beskriver en majoritet situ-

ationen som bättre eller mycket bättre. Inte heller här syns några påtagliga skillnader mellan MUMIN-ungdomarna och Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Ungdomarna ombeds också beskriva vad det är i situationen som har förändrats. Av dem som svarat på frågan uppger flertalet, både MUMIN- och MU-ungdomar, att de antingen slutat helt eller minskat sin konsumtion av narkotika. Några nämner också att synen på narkotika, hur farligt det är, har förändrats.

4.4.5 Vilken är målgruppen?

Resultaten visar att de enda påtagliga skillnaderna mellan MUMIN-ungdomarna och Maria Ungdoms övriga klientgrupp är att de förra är yngre och att de i viss utsträckning haft färre myndighets- och vårdkontakter. Några skillnader avseende narkotiska preparat eller frekvens i bruk framträder inte. De har också överlag fått samma typ och omfattning av insatser genom Maria Ungdom vilket tyder på att deras problemtyngd bedöms som likartad. I jämförelse med den kartläggning som gjordes i samband med slutrapporten (Sinadinovic et al, 2006), som visade att MUMIN-ungdomarna var betydligt mer problembelastade än övriga, tycks alltså målgruppen för MUMIN-arbetet ha förändrats över tid. Detta kan tolkas som att MUMIN i högre utsträckning nu lyckas i sina ambitioner att internera tidigt och nå ungdomarna innan de utvecklat ett mer omfattande missbruk. Samtidigt tycks det som att den målgrupp man inledningsvis talade om, de ungdomar där väckarklockan inte hjälpte och polisen fortsatte att stöta på ute, inte längre är de man tar in. I intervjuerna bekräftar både poliser och socialarbetare i hög grad bilden av MUMIN-ungdomarna som inte särskilt belastade, även om bilden inte är entydig. Man menar att ungdomsgruppen man möter inte går att ringa in enkelt då det rör sig om alla slags ungdomar från alla tänkbara områden och bakgrunder. Flera talar emellertid om dem som relativt välfungerande ungdomar som testat cannabis en eller ett par gånger.

Det är inte bara de här trasiga familjerna där man kan få någon form av förståelse för varför det har blivit som det har blivit. Inte sällan så är det vad vi upplever som helt fungerande och bra familjer om man säger. Pappa polis, mamma jobbar på soc... (skratt)... det är inte vanligt men inte heller ovanligt. Det är verkligen alla. Och det är ju så det ser ut idag. (*Polisintervju 2*)

Resultaten väcker frågor både om vilken målgrupp MUMIN avser att nå, de problembelastade som hittills gått under myndigheternas radar eller de som precis börjat testa narkotika, samt i vilken utsträckning man når någon av dessa grupper då MUMIN-ungdomarna i stort tycks likna Maria Ungdoms övriga klientel.

4.4.6 Ungdomarnas upplevelser av MUMIN

De poliser och socialarbetare som intervjuats inom ramen för denna studie verkar överlag uppfatta att de ungdomar de kommer i kontakt med upplever MUMIN-arbetsättet som positivt. En del pekar på hur socialtjänstens närvaro är bra för ungdomar som ofta inte har någon positiv bild av polisen och flera är av uppfattningen att det är skönt för ungdomarna

att få prata mer öppet med någon annan än polisen om det som hänt. En polis menar att det kan vara positivt för ungdomen att samhället träder in:

Polis: Ja, det är det jag säger att det här att vi kommer i grupp, att allting händer just då, ”nu fångar de upp mig”. Vi liksom är professionella med att socialtjänsten är med, föräldrarna ser att samhället griper in. Det är det vi vill uppnå. Det kommer pompa och ståt liksom, nu... alla är med, alla driver från alla håll i samhället och vi ska verkligen försöka att lägga in resurser på att hjälpa den unge. Det är det jag tror är... och att det som är, från den unges sida kanske, kan jag tänka mig att de tänker ”fan, jag kommer inte komma undan”. Det tror jag.

Intervjuare: Och att det också kan vara positivt?

Polis: Ja ja, för katten absolut... ”de släpper inte mig”.
(*Polisintervju 5*)

De fyra ungdomar som intervjuats inom ramen för studien ger en delvis annan bild. Tre av dem berättar hur de upplevde sig dåligt behandlade av polisen som de tyckte var otrevliga, hotfulla och oprofessionella. Samtliga hade blivit tagna till MUMIN-lokalen för förhör. Två av dem berättar att en socialarbetare var närvarande vid förhöret och de tror sig minnas att de även talade med denne enskilt efteråt. Ingen av dem hade emellertid träffat på socialtjänsten tillsammans med polisen när de blev tagna. Det är alltså möjligt att de poliser de tre ungdomarna har så dåliga erfarenheter av inte var de MUMIN-poliser denna studie fokuserat utan istället tillhörde något av de andra distrikt som också brukar använda MUMIN-lokalerna. Från Maria Ungdoms lednings sida menar man att vilka poliser socialarbetarna arbetar med inte ska spela någon roll, deras MUMIN-arbete ser likadant ut oavsett. Ungdomarnas berättelser tyder emellertid på att vilka poliser de möter, och hur de bemöter dem, spelar en avgörande roll.

De två ungdomar som berättar att socialarbetare var närvarande inne på stationen har inte några tydliga minnen eller uppfattningar om huruvida detta var bra eller till någon hjälp eller stöd. Delvis beror det på att tillfället för båda ligger ett år tillbaka i tiden, det var sent på kvällen och en av dem var påverkad vid förhöret. Men det kan också ses som exempel på hur olika en situation kan uppfattas av vuxna (professionella) och ungdomar.

Intervjuare: Om vi stannar lite vid den kvällen och den natten. Den där socialarbetaren, presenterade den sig?

Ungdom: Jag tror det...

Intervjuare: Jag behöver inte ha namnet, det är inte det jag menar...

Ungdom: Nej men den sa liksom sitt namn, och sa väl typ att ”ja, jag kommer sitta här och ta lite anteckningar och jag kommer från...” någon myndighet. Ja, det var väl det, hen satt helt tyst och tog anteckningar.

Intervjuare: Men beskrev... sa hen någonting om varför hen var där eller vad hens roll var eller...?

Ungdom: Ja, jag minns att hen förklarade det, men...

Intervjuare: Du kommer inte ihåg? Var det svårt att ta in det just då?

Ungdom: Nej, det var inte särskilt relevant att jag liksom, jag förstod inte syftet. Jag antog väl att hen skulle sitta där och se till så att det gick ok till enligt ramarna liksom.
(Ungdomsintervju 2)

De professionella har alla betonat vikten av tydlighet med sina respektive roller och uppdrag. Citatet ovan visar att det trots medvetenhet och ansträngningar inte alltid går fram. Detta blir också tydligt hos den fjärde ungdomen som är den enda av de intervjuade som med säkerhet mötte poliser från Länskriminalens ungdomssektion.

Ungdom: Ja, hon (polisen) gjorde ju... hon tog mig på [plats], intervjuade mig där, tog mig till Maria ungdom där jag tog mitt urinprov, hon intervjuade mig efter det också och sen åkte jag hem.

Intervjuare: Ok. Så det var inget regelrätt polisförhör då eller?

Ungdom: Jag kommer inte riktigt ihåg för det var ungefär två år sedan.

Intervjuare: Jaha, det är så pass länge sedan?

Ungdom: Ja. Så, nej det var ett år sedan kom jag på nu. Ja men jag kommer inte riktigt ihåg allting, men det verkar som att det inte fanns något riktigt polisförhör för då skulle det väl ha varit poliser där också.

Intervjuare: Ja, det är ju bara polisen som har rätt att arresterar dig och förhöra dig, det har ju inte socialarbetarna.

Ungdom: De var narkotikapoliser tydligen, men det var de som intervjuade oss också här på Maria. Jag tänkte att de kanske var Maria ungdomspersonal och någonting.
(Ungdomsintervju 4)

Denna ungdom tycks ha haft svårt att skilja poliser från socialarbetare och Maria Ungdom, trots att polisen presenterat sig som narkotikapolis. En anledning till detta, som framkommer senare i intervjun, var att poliserna var civilklädda. Men det verkar också som att ungdomen upplevde förhöret som en intervju och därför tolkade att det inte var ett riktigt förhör. Både poliser och socialarbetare beskriver i intervjuerna att de inte upplever att ungdomarna generellt har svårt att skilja på polis och socialarbetare. Någon menar att ungdomar ofta tycker det faller sig naturligt att polis och socialtjänst arbetar ihop. Den intervjuade ungdomen som citeras ovan tycks tvärtom ha haft svårt att förstå rollerna.

Även om ungdomarna inte hade träffat på socialarbetarna ute tillsammans med polisen och ingen av dem hade några bestående intryck av deras närvaro inne på stationen fick de

frågan hur de tänkte kring ett sådant samarbete. Detta var något de ställde sig positiva till men inte så mycket för sin egen skull. Istället handlade det om en uppfattning om att en socialarbeters närvaro kunde påverka polisen positivt:

Jag tror att om en... någon som jobbar på Maria ungdom eller någon socialarbetare hade varit där, då hade de... de kanske hade varit mer så här att "så där kan du inte säga till [säger sitt namn]". Det var som när jag satt på förhör med min advokat, då var det så här... att när advokaten gick, då sa de bara "zzzzz", de bara sa jättemycket grejer och om advokaten hade varit där, då visste jag att hon hade kunnat säga så här "så här kan du inte säga, nu har du fel". Men jag... alltså bara för att det inte var någon där som kunde säga till de att "så får du inte säga" då tror jag att polisen bara ökar på, så att jag tror att om man till exempel sätter en socialarbetare som inte var på min sida, inte på deras sida, som mitt emellan typ, det hade varit mycket lättare och det hade inte varit lika mycket drama. (*Ungdomsintervju 1*)

En av ungdomarna menade också att det är bra för föräldrarna om socialtjänsten är med. Kopplingen till föräldrarna gjorde flera av de intervjuade ungdomarna. Någon menade att det värsta med att åka fast var att göra föräldrarna besvikna och flera av dem gick till Maria Ungdom på samtal och urinprov för sina föräldrars skull.

Jag tror att de flesta ungdomar går dit mest för sina pärons skull liksom. Det gör alltså jag, och jag tror att de flesta gör också det. För att det blir en sådan lättnad för dem också. För det första att de känner sig trygga, att vi går dit och gör urinprov och att de får mycket information om att det är många ungdomar som gör det, och att det är ett väldigt känt ämne liksom. Att det är många som håller på med det och så. (*Ungdomsintervju 3*)

Ingen av dem tycktes se någon större poäng för egen del att gå i samtal på Maria Ungdom. De upplevde inte att de hade några större problem, vare sig med droger eller med något annat, och därför upplevdes det inte särskilt givande. Någon tyckte dock det var roligt att få diskutera droger och legalisering och att man lärde sig en del.

4.4.7 Svårigheter att nå och arbeta med flickorna

De intervjuade poliserna är alla överens om att det är betydligt svårare att arbeta med flickor än med pojkar. Svårigheterna tycks utspela sig på två plan. För det första menar många av poliserna, och även de intervjuade socialarbetarna, att flickorna är betydligt svårare att över huvud taget få syn på. De rör sig helt enkelt inte i samma utsträckning som pojkarna i de miljöer där polisen letar.

Polis: Jag tror att killar är mer ute och rör sig i miljöer, hänger i områden på kvällar, i centrum och så där. Visst tjejer gör ju det också, men kanske inte i samma utsträckning.

/.../

Intervjuare: Kan ni se det, att det är färre tjejer där ni letar?

Polis: Ja, oh ja.

(Polisintervju 9)

Samtidigt problematiserar flera poliser denna bild och menar att det inte enbart handlar om att flickorna befinner sig i andra miljöer. Det handlar också om vad man som polis letar efter, vad ”radarn” är inställd på:

Polis: Problemet är att vår radar är inställd, den är lite olika inställd på de olika personerna. Några är lite bättre på att hitta folk som går på amfetamin och en del andra är lite bättre på att hitta folk som går på cannabis eller andra droger. Kokain är det någon som är jätteduktig på. Det blir lite så att man får lite olika beteenden och man klär sig på lite olika sätt och så. Och det gör ju att i och med att radarn är lite inställd på det vi letar efter, vi kan inte titta på alla människor på Centralstationen en eftermiddag. Utan det är så här: snabb åldersselektering, vuxna tittar vi inte ens på och så är det ett gäng ungdomar, och så letar vi efter det man brukar leta efter och då är det inte fem tjejer som kommer gående där, utan då är det ju två killar.

Intervjuare: Så det kan vara så att det faktiskt är tjejer i miljöerna men ni ser inte dem?

Polis: Absolut.

(Polisintervju 3)

För det andra menar poliserna att när de väl träffar på flickor, så är de betydligt svårare att arbeta med. Även om alla intervjuade poliser påtalar en medvetenhet om att det handlar om könsroller, förutfattade meningar och generaliseringar upplever de det som att flickor är bättre på att ljuga och på andra sätt dölja sitt narkotikabruk. Medan pojkarna lättare erkänner fortsätter flickorna ofta att ”neka i sten” trots bevisning. Flickor upplevs också ha lättare att dölja tecken på narkotikabruk genom smink och klädval. Flera poliser beskriver också flickorna som mer svårpratade, det är betydligt lättare att inleda och hålla igång ett samtal med ett gäng tonårspojkar. På så sätt, menar man, blir det också svårare att bygga upp en misstanke gentemot flickor. Ett sätt att förstå detta handlar om en uppfattning om att flickor har mer att förlora på att erkänna ett narkotikabruk. Medan vissa pojkar inte har några svårigheter att stå för sitt cannabisrökande tror en del av poliserna att flickorna inte vill ”framstå som en tjej som röker cannabis”.

Ett annat perspektiv på samma tema framkommer också i intervjuerna som handlar om en ovilja och osäkerhet hos poliserna att gå för hårt åt misstänkta flickor:

Polis: En kille kan man fråga ut hårdare, än vad man kan mot en tjej.

Intervjuare: Varför då?

Polis: Jag skulle aldrig gå fram till en tjej och säga ”vad blek och sliten du ser ut, när rökte du cannabis senast”. Inte för att man ställer så raka frågor men. Och det är något som man har nedärvt, att man är snäll mot en tjej.
(*Polisintervju 9*)

Flera poliser kopplar också detta till rättssystemets generella förhållningssätt gentemot flickor och kvinnor och menar att de i lägre utsträckning uppfattas och bemöts som föröware. Några är inne på att flickor överlag betraktas som mer oskyldiga än pojkar och att det därför finns en större risk att man bortser ifrån dem. En polis säger att det känns som att man behöver något mer för att misstänka en flicka jämfört med en pojke. Flera är också inne på att denna bild av flickor som mer oskyldiga är något som flickorna själva utnyttjar för att komma undan.

Sammantaget innebär dessa förutsättningar att flickorna upplevs som svårare att arbeta med, och att ett flickärende upplevs ta längre tid och vara betydligt bökligare än ett pojkärende. En delförklaring till detta, som nämns av både poliser och socialarbetare, är att antalet kvinnliga poliser är färre än antalet manliga och att det krävs en kvinnlig polis för att visitera och ta urinprov på en flicka. Ingen verkar dock tro att problemen löses enbart genom att anställa fler kvinnor. Istället menar de intervjuade poliserna att mycket av lösningen ligger i att de själva behöver utbildas och medvetandegöras kring problematiken. Flera pekar på att i de perioder när de lagt extra fokus på att lyfta frågan på möten och utsättningar har också antalet flickor de tagit in ökat. Några menar vidare att det är viktigt att det är tydligt från ledningshåll att fokus på flickor premieras:

Intervjuare: Hur skulle ni kunna lägga upp arbetet annorlunda för att nå fler tjejer?

Polis: Jag tror att det är att uppmärksamma att man får en fjäder i hatten om man tar en tjej. /.../ Det är jobbigt att ta en tjej. Jag tror att man måste från chefshåll liksom klargöra att det är ok att ta en tjej och sitta ett helt arbetspass.
(*Polisintervju 5*)

Dessa olika identifierade svårigheter att arbeta med flickor tycks också på vissa sätt föda varandra. Tidigare erfarenheter av hur påfrestande ett flickärende upplevs vara tycks bidra till att man drar sig lite för att söka upp dem. Flera av poliserna lyfter också en oro över att risken med att inte hitta flickorna är att de hinner gå ned sig mer i sitt missbruk. Alla tycks överens om att arbetet med flickor är svårt och jobbigt, men nödvändigt att bli bättre på.

5. Diskussion

Syftet med denna studie har varit att kartlägga, beskriva och analysera MUMIN avseende framväxt och utformning samt professionellas och brukares uppfattningar och förståelser av arbetssättet. Resultaten visar en relativt entydig bild av ett välfungerande samarbete mellan Länskriminalens ungdomssektion och Maria Ungdom. I observationer och intervjuer med professionella framträder bilden av ett välstrukturerat och genomtänkt

arbete och de inblandade professionella delar i mångt och mycket uppfattningar om arbetssätt och mål. På så sätt kännetecknas MUMIN-arbetet av en hög grad av integration (Grape, 2006). En sammanställning av tidigare studier av samverkan inom välfärdssektorn (Danermark & Kullberg, 1999) visar att gynnande faktorer bland annat är gemensamma mål och lokaler, lagarbete, klart definierade funktionsgränser och huvudmannaskap. Resultaten i denna studie pekar på att sådana faktorer kan identifieras inom MUMIN-arbetet vilket troligen bidragit till att det upplevs som välfungerande. Samtidigt återfinns inom MUMIN även ett antal faktorer som enligt tidigare forskning hämmar en fungerande samverkan såsom skilda kunskapsstraditioner, skilda organisatoriska strukturer och hög arbetsbelastning. Hur vi ska förstå detta?

5.1 Domänkonsensus och förutsättningar för en egen institutionell logik

Med utgångspunkt i nyinstitutionell organisationsteori har Grape (2006) utarbetat en modell för hur vi kan förstå hur samverkan inom välfärdssektorn kan fungera. Grape pekar på att risken för problem uppstår när aktörer som rör sig inom samma verksamhetsdomän utifrån skilda institutionella logiker gör överlappande anspråk på denna domän. I fallet MUMIN kan verksamhetsdomänen definieras som ”upptäckt/identifiering av ungdomar som använder narkotika” inom vilken polisen och socialtjänsten arbetar utifrån straffrättsliga respektive socialrättsliga logiker. Förutsättningarna för konflikt, i och med de vitt skilda institutionella logiker som polisen och socialtjänsten som varandes skilda myndigheter är uppbyggda efter, är påtagliga. En förklaring till att man inom MUMIN-arbetet lyckas arbeta sig runt dessa potentiella konflikter, och på så sätt nå en hög grad av domänkonsensus (Grape, 2006), är troligen det som nästan samtliga professionella lyft under studiens gång, den ständiga dialogen om det gemensamma arbetet. För att en sådan dialog ska komma till stånd krävs emellertid förutsättningar för detta. Huxham (2000; Huxham & Vangen, 2005) pekar på vikten av ledare med förmågan att kontinuerligt analysera situationen och arbetet. Man kan utifrån resultaten anta att ansvariga vid polisen och Maria ungdom haft förmågan att både sätta ramar och ständigt vidareutveckla arbetet och på så sätt skapa möjlighet för dialog och förebygga konflikt. Med andra ord tycks MUMIN vara befolkat av ett antal ”reflekterande praktiker” (Argyris & Schön, 1975). Kopplat till detta bör också betonas att MUMIN-arbetet redan från början var ett ”bottom-up-projekt” på så sätt att problem och lösningar identifierades av de verksamma själva. Annan forskning visar hur samverkansprojekt som upplevs komma ”uppifrån” har svårt att fungera (se Basic et al, 2009; Lundstöm et al, 2012).

I sin modell definierar Grape (2006) domänkonflikt som att aktörer med skilda institutionella logiker försöker bekämpa varandras utgångspunkter och synsätt. Vad som i analysen av MUMIN framstår som avgörande för att några omfattande domänkonflikter inte uppstått är den myndighetsövergripande uppfattningen om det gemensamma målet. Polisens givna straffrättsliga logik om att beivra brott och lagföra brottslingar tycks i MUMIN-arbetet ha tonats ned till förmån för den mer socialrättsliga logikens mål om stöd och rehabilitering. Länskriminalens ungdomssektion har ett specifikt uppdrag att arbeta mot ungdomar och narkotika. Både poliser och socialarbetare beskriver hur detta betyder att de

ofta är fredade (även om detta tycks kringskäras mer och mer) från andra uppdrag och kan arbeta relativt ostört med sitt inom myndigheten. Man kan se det som att ungdomssektionen har möjlighet att ställa sig vid sidan av den institutionella logik som polismyndigheten i stort är uppbyggd efter. Detta syns exempelvis i hur både poliser och socialarbetare påtalar att på ungdomssektionen finns inga machopoliser, underförstått att sådana återfinns på andra håll inom myndigheten. På samma sätt kan MUMIN-socialarbetarna ses som delvis frikopplade från socialtjänsten som organisation. De är anställda vid Maria Ungdom som är en icke myndighetsutövande och stadsdelsövergripande verksamhet vilket gör att deras koppling till det klassiska socialkontoret och den byråkrati som ofta kännetecknar socialsekreteraryrket är svag. Dessa organisatoriska förutsättningar tycks ha skapat ett utrymme för båda parter att konstruera en egen gemensam institutionell logik, skild från de organisationskulturellt tyngda ”moderlogikerna”.

Som framkommer av resultaten betraktar både poliser och socialarbetare varandra som några som skiljer ut sig från den yrkesgrupp de tillhör. Istället framställer de sig som kollegor i väl sammansvetsade team vilket förstärker bilden av en egen och unik institution. Poliser och socialarbetare inom MUMIN betraktar varandra som kollegor, de delar målbild och delvis också språkbruk. På så sätt har de byggt en egen institutionell logik inom vilken det skapats egna strukturer och riktlinjer för hur detta (sam)arbete ska genomföras. Exempelvis beskriver de poliser som är relativt nyanställda hur samverkan med Maria Ungdom presenterades som en självklar del i arbetet redan vid anställningsintervjun. Även om många av de intervjuade professionella lyfter fram relationer på individnivå som förklaring till att samarbetet fungerar måste denna egna logik i gränslandet mellan två skilda myndigheter ses som den främsta anledningen till det väl fungerande arbetet. MUMIN är inte i första hand samverkan mellan myndigheter utan en egen verksamhet med egna arbetsmetoder och strukturer. I och med detta frikopplas både poliser och socialarbetare från de fördomar som finns om den andra yrkesgruppen inom respektive myndighet genom att de blir ”en annan sorts” poliser och socialarbetare. På så sätt lyckas man kringgå de hinder sådana fördomar utgör för samverkan mellan myndigheterna, något som identifieras av flera av de intervjuade. En paradox i detta är att det väl fungerande samarbetet inom MUMIN samtidigt hjälper till att bibehålla dessa fördomar. Ett samarbete blir möjligt just på grund av att dessa poliser och socialarbetare inte är så som poliser och socialarbetare traditionellt är.

5.1.1. Finns det risker med samarbetet?

Det går att göra principiella invändningar gentemot att socialtjänsten på detta sätt arbetar så tätt tillsammans med polisen. De senaste decennierna kan en förskjutning mot en alltmer repressiv hållning gentemot ungdomar med social problematik skönjas (Goldson, 2000; Granath, 2007). Socialarbetare, delvis frikopplade från socialtjänstens socialrättsliga logik, till stor del arbetandes på ett fält tillhörande polisen skulle kunna ses som en följd av denna utveckling och potentiellt bidra till att förstärka uppfattningen om socialtjänsten som en disciplinerande och kontrollerande myndighet. Det framkommer av resultaten att arbetssättet är till gagn för polisen på så sätt att det både underlättar deras arbete samt att

socialarbetarnas närvaro legitimerar det polisen gör. Mot bakgrund av detta kan frågan ställas om vad och i så fall hur mycket socialtjänsten riskerar att förlora på ett arbete som detta. Som framkommer av resultaten är socialarbetarna också mer vaksamma kring risker kopplade till rollfördelning i arbetet. En risk är att socialarbetarnas roll som legitimerande polisiära ingrepp i ungdomarnas liv överskuggar den behovsprövande och stödjande roll de potentiellt kan ha. I och med att de står så fristående från socialtjänstens institutionella logik, och rent konkret är väldigt ensamma i sitt dagliga utförande av socialt arbete, finns risken att de så att säga "äts upp" av polislogiken. Det ska dock påpekas att ingenting i denna studies resultat tyder på att dessa risker varit reella inom ramen för MUMIN-arbetet.

Å andra sidan kan man se det som att då polisen oavsett samverkan har i uppgift att upptäcka och lagföra minderåriga för narkotikabrott är det lika bra att socialtjänsten finns tillgänglig för de inblandade om en insats från dem skulle behövas. Lika mycket som samarbetet riskerar att göra bilden av socialtjänsten mer repressiv, lika mycket är det möjligt att det påverkar polisens arbete till att bli mer proaktivt på så sätt att man i högre grad fokuserar sitt förebyggande arbete. De intervjuade ungdomarna var också inne på att en socialarbetares närvaro skulle kunna ha en positiv inverkan på polisens bemötande.

5.2 Är MUMIN framgångsrikt även för ungdomarna?

De professionella i studien ger uttryck för en uppfattning om att de ungdomar de möter överlag har positiva upplevelser av MUMIN-arbetet. En gemensam känsla av att arbetet är lyckat på så sätt att många ungdomar går vidare till en kontakt med Maria Ungdom delas också av flertalet. Vidare är man överens om att syftet med MUMIN är att få ungdomar snabbt i behandling och långsiktigt att minska antalet som använder narkotika. Samtidigt visar studiens resultat att färre än hälften faktiskt går vidare till en vårdkontakt. Utifrån dessa resultat bör förståelsen av ett lyckat samverkansarbete problematiseras. Med vilka mått ska MUMINs framgång förstås?

I slutrapporten för projektet (Sinadinovic et al, 2006) beskrevs MUMIN-ungdomarna som mer problembelastade än övriga ungdomar hos Maria Ungdom. Föreliggande studies resultat tyder på att så inte är fallet, vilket troligen kan hänga ihop med att man når ungdomarna i lägre ålder än tidigare. Sett till den uttalade ambitionen att nå de yngre ungdomarna tycks man alltså ha lyckats. De ungdomar som kommer in via MUMIN är yngre än Maria ungdoms övriga klientgrupp och även yngre än de ungdomar som MUMIN inledningsvis nådde (A.a.). Samtidigt väcker detta frågor om vilken målgrupp MUMIN avser att nå. I uppstarten av projektet tycks målgruppen ha definierats som de ungdomar som hade en missbruksproblematik men som hittills gått under myndigheternas radar. Samtidigt har professionella i denna studie beskrivit det som att målgruppen handlar om ungdomar i lägre tonåren som precis börjat testa narkotika. Det tycks med andra ord råda en viss oklarhet kring vilken som är MUMINs målgrupp vilket också gör det svårt att avgöra huruvida man lyckas eller inte.

Om man utgår ifrån att det är de yngre ”nybörjarna” man vill åt väcks också frågan i vilken utsträckning MUMIN-arbetet kan ses som adekvat och anpassat för målgruppen. Upplägget är riggat så att ungdomarna skall slussas direkt in i en behandlingskontext. Att en så stor andel av de ungdomar som aktualiseras genom MUMIN inte går vidare till en vårdkontakt skulle, utifrån hur gruppen framträder i studiens resultat, kunna bero på att deras situation inte är sådan att en behandlingsinsats är nödvändigt. Deras narkotikabruk är helt enkelt inte att betrakta som så problematiskt att de är i behov av vård. Tidigare forskning (se till exempel Andreassen, 2003) visar att alltför ingripande insatser gentemot ungdomar med mindre omfattande problematik snarare riskerar att få negativa konsekvenser. Ur den aspekten är kanske polisingripandet och ett erbjudande om fortsatt kontakt tillräckligt och det faktum att en majoritet inte går vidare till vård helt i sin ordning. Samtidigt ska betonas att en kontakt med Maria Ungdom knappast kan beskrivas som en ingripande insats och det finns ingenting som tyder på att en sådan kontakt på något sätt skulle vara till skada för de ungdomar som kommer in via MUMIN. Däremot är det nog tveksamt om en fortsatt vårdkontakt skall ses som ett självklart mått på en lyckad intervention.

En annan aspekt av målgruppsdiskussionen är ambitionen att nå de ungdomar som myndigheter hittills missat. Även om MUMIN-ungdomarna i viss utsträckning har haft färre myndighets- och vårdkontakter än övriga ungdomar pekar resultaten på att de i allt väsentligt liknar Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Med andra ord tycks man snarare nå ”fler av samma” än helt nya grupper.

Som nämnts tidigare var rekryteringen av ungdomar till studien behäftad med stora problem. Att endast fyra ungdomar intervjuats gör att man måste vara ytterst försiktig med vilka slutsatser som kan dras av deras utsagor. Trots detta bör diskussionen om det lyckade samarbetet sättas i relation till de fyra ungdomarnas avvikande upplevelser. Förutom att flera av dem upplevde poliserna de mötte som hotfulla och otrevliga framgick att den tydlighet med vilken rollfördelningen sköts enligt de professionella inte uppfattades av ungdomarna. De ungdomar som över huvud taget hade stött på (eller som mindes att de stött på) socialarbetare vid tillfället då de tagits in till förhör upplevde inte deras närvaro och roll som vare sig särskilt tydlig eller relevant. Detta behöver inte betyda att socialarbetarna inte spelar en viktig roll, men det påminner om hur olika en situation kan uppfattas av ungdomar respektive vuxna professionella. Den tydlighet och klarhet som både poliser och socialarbetare beskriver som självklar i arbetet är troligen mest framträdande för dem själva.

5.2.1 Vad bör göras med flickorna?

Den bild som framträder av arbetet med flickor är att det är svårt och arbetsamt. Flickorna upplevs som jobbiga och krångliga, de beskrivs som bättre på att ljuga och svårare att samtala med. Denna bild är inte ovanlig när det handlar om professionellas uppfattningar om flickor med olika former av avvikande beteende. Tidigare forskning pekar på att flickor som rör sig på, eller ska behandlas inom, det som allmänt uppfattas som pojkars domäner uppfattas som svåra just för att de inte stämmer in på bilden av hur den tänkte

klienten skall vara (se t.ex. Andersson, 2000; Laanemets & Kristiansen, 2008). Detta framkommer tydligt i polisernas beskrivningar, hur en ungdom som potentiellt kan misstänkas för narkotikabrott per definition uppfattas vara en pojke. På detta sätt skapas ofta definitioner av social problematik och beteendeproblem utifrån pojkar och pojkars beteenden. Samtidigt beskriver de intervjuade professionella att flickor har mer att förlora, exempelvis i anseende, på att ertappas med att bruka narkotika. Flickorna blir på så sätt dubbelt avvikande då de vare sig stämmer in på bilden av hur en typisk cannabisrökare ser ut och inte heller på hur en flicka bör bete sig. Frågan är hur detta ska hanteras då det rör sig om inarbetade uppfattningar och samhällseliga strukturer som rör långt fler än de professionella inom MUMIN-arbetet. Flera av poliserna är dock inne på att det handlar om utbildning och att medvetandegöra vilket rimligtvis bör ses som en förutsättning för att en förändring skall komma till stånd. Ett metodiskt arbete med inarbetade fördomar och uppfattningar är inte en snabb lösning, men troligen den som kommer leda längst.

5.3 Avslutning

Avslutningsvis kan sägas att på många sätt är MUMIN-arbetet unikt och, ur ett professionellt perspektiv, framgångsrikt. Samverkan mellan myndigheter brukar lyftas som eftersträvansvärt och nödvändigt men är samtidigt ofta svårt att få till stånd. Genom MUMIN har två på flera sätt väsensskilda myndigheter trots detta lyckats samverka integrerat under tio års tid. Några av nyckelfaktorerna för att detta samarbete har kunnat bestå och som har identifierats i denna studie sammanfattas som följer:

- Bottom-up – att utformandet av arbetssättet i hög utsträckning skapats av de verk-samma själva.
- Organisatoriska förutsättningar – att enheter inom polis och socialtjänst har kunnat fungera delvis fristående från sina moderorganisationer och på så sätt kringgå tungrodda institutionella logiker och skapa sin egen verksamhet. Det faktum att samarbetet skett mellan Länskriminalens ungdomssektion och Maria Ungdom med sina unika förutsättningar kan inte underskattas, men principen om att skapa utrymme för arbetslag bestående av poliser och socialarbetare bör vara överförbar även på andra regioner.
- ”Reflekterande praktiker” – att chefer och anställda inom MUMIN-arbetet tycks ha lagt sig vinn om att ständigt diskutera och problematisera och på så sätt utveckla arbetssättet.
- Rekrytering – de poliser och de socialarbetare som arbetar inom MUMIN tycks uppleva sitt arbete som mycket roligt och inspirerande vilket sannolikt skapar förutsättningar för ett fungerande samarbete.

Sammanfattning

Att tidigt kunna upptäcka och motverka problem rörande narkotikabruk och kriminalitet hos ungdomar kan vara avgörande för den unges framtid och utveckling. Samtidigt vet vi att ungdomar som befinner sig i riskzonen för dessa problem är en svår grupp att nå, inte minst för socialtjänsten. Sedan 2004 bedrivs ett särskilt utvecklat samarbete mellan ungdomssektionen vid Stockholmspolisens länskriminal och jourverksamheten vid Maria ungdom. MUMIN (Maria Ungdom Motiverande Intervention), som samarbetet kallas, är en arbetsmetod för omhändertagande av unga som misstänks för ringa narkotikabrott och som när arbetet startade syftade till att ungdomarna efter polisförhör skulle motiveras att ta emot ett akut första krissamtal tillsammans med sin familj. Som utlöpare och vidareutveckling har detta samarbete mellan Länskriminalens ungdomssektion och Maria Ungdom fördjupats på så sätt att socialarbetare är med polisen i arbetet på fältet med ambitionen att ytterligare förstärka och effektivisera vårdkedjan kring ungdomarna. De första tre åren bedrevs MUMIN-arbetet på projektbasis men sedan 2007 är det en permanent del i Polisens och Maria Ungdoms verksamheter. Att MUMIN-arbetet pågått i närmare ett decennium och involverat parter med mycket skilda uppdrag, trots de svårigheter samverkan inom välfärdssektorn är behäftat med, är på flera sätt unikt. Mot denna bakgrund har en fallstudie av MUMIN-arbetet genomförts för att kunna kartlägga och analysera hur samarbetet mellan polis och socialarbetare vid Maria ungdom fungerar. Fallstudien har också haft vissa processutvärderande inslag i och med att intresse legat på vilka faktorer som kan förstås som verksamma i (sam)arbetet. Föreliggande rapport slutrapporterar resultaten från denna studie.

Syftet med studien har varit att kartlägga, beskriva och analysera MUMIN avseende framväxt och utformning samt professionellas och brukares uppfattningar och förståelser av arbetssättet. Syftet har specificerats med följande frågeställningar:

1. Hur har framväxten av MUMIN sett ut över tid?
2. Vilka bilder ger de professionella – polis och socialarbetare – av att använda den arbetsmetod som MUMIN utgör och hur tar arbetet sig uttryck i praktiken?
3. Hur ser ungdomsgruppen ut som aktualiseras genom MUMIN och i vilken utsträckning fortsätter de till behandlande insatser?
4. Vilka erfarenheter har brukare av att ha varit föremål för arbetsmetoden?

En teoretisk förståelse av samverkan

Tidigare forskning pekar ut vissa gynnande och hämmande faktorer när det kommer till samverkan inom välfärdssektorn. De faktorer som tycks hämma handlar bland annat om skilda målsättningar, olika kunskapsstraditioner, ekonomiska intressen, olika organisatoriska strukturer, asymmetriska relationer mellan samverkande parter, oklar ansvarsfördelning samt hög personalomsättning och arbetsbelastning. Sådant som gemensamma mål, gemensamma lokaler, samordnad administrativ och politisk ledning, lagarbete, klart definierade funktionsgränser och huvudmannaskap tycks å andra sidan fungera gynnande för samverkan (Danermark & Kullberg, 1999).

I föreliggande studie har en modell av Grape (2006) använts för att analysera hur samverkan inom ramen för MUMIN har fungerat. Här används de nyinstitutionella begreppen organisatoriskt fält och verksamhetsdomän för att beskriva den arena på vilken samverkan utspelas. I MUMINs fall kan det föras förstås som ”samhällssinsatser rörande ungdomar som brukar narkotika”, ett fält där både socialtjänsten och polisen är aktörer. En verksamhetsdomän definieras som ett konkret verksamhetsområde *inom* fältet på vilket olika aktörer, utifrån skilda institutionella logiker, gör anspråk. Den verksamhetsdomän aktörerna inom MUMIN befinner sig på kan betecknas ”upptäckt/identifiering av ungdomar som använder narkotika”. Det är ett arbete som både polisen och socialtjänsten ägnar sig åt men med skilda utgångspunkter, utifrån skilda institutionella logiker. Polisens primära uppgift inom detta område är att identifiera i syfte att lagföra ungdomar som begår narkotikabrott och agerar på så sätt inom en straffrättslig logik. Socialtjänsten å sin sida skall identifiera ungdomar i riskzonen för missbruk i syfte att vid behov stödja och rehabilitera dem. På så sätt rör sig socialtjänsten inom en socialrättslig logik. Fungerande samverkan kännetecknas av Grape (2006) av hög domänkonsensus, vilket innebär att de olika aktörerna inte för en kamp om vilket synsätt som ska gälla utan respekterar varandras verksamhetsområden.

Material och metod

Studien har haft karaktären av en fallstudie med vissa processutvärderande inslag såtillvida att fokus har riktats mot de faktorer som kan förstås som verksamma i samarbetet mellan poliser och socialarbetare. I föreliggande studie har fyra olika material använts: deltagande observationer, intervjuer, interna dokument samt registerdata.

Deltagande observationer har genomförts vid tre tillfällen då ansvarig forskare har följt med socialarbetarna och polisen under ett arbetspass. Avsikten med observationerna har varit att ge en mer nyanserad bild av hur arbetet utförs i praktiken än vad som framkommer vid intervjuer.

Intervjuer har genomförts med nio poliser som arbetar vid Stockholms länskriminals ungdomssektion samt med tre socialarbetare som under tiden för studien arbetade, eller tidigare har arbetat, med MUMIN vid Maria Ungdom. Betydande svårigheter att rekrytera ungdomar och föräldrar till studien gjorde att endast fyra intervjuer med ungdomar har genomförts och används som empiri. Då endast en föräldraintervju genomfördes har den uteslutits. Förutom intervjuer med poliser, socialarbetare och ungdomar har också två intervjuer med tidigare chefer genomförts i syfte att få en bild av starten och framväxten av MUMIN-arbetet. Därtill har dokument såsom interutvärderingar och projektrapporter inhämtats från Maria Ungdom.

Registerdata från Maria Ungdom har hämtats ut i syfte att kartlägga hur ungdomsgruppen fördelar sig på några grundläggande variabler, samt i vilken utsträckning ungdomarna fortsätter med en behandlingskontakt hos Maria Ungdom. Som referenspunkt används registerdata för Maria Ungdoms resterande klientgrupp, det vill säga de ungdomar som aktualiseras på annat sätt än genom polisen/MUMIN. Analysen har genomgående syftat

till jämförelser med denna övriga ungdomsgrupp. Undersökningsgruppen består av totalt 411 ungdomar för vilka vi har basuppgifter (kön, ålder, aktuell drog, aktualiseringsform, fortsatt vårdkontakt). Av dessa fortsatte 144 individer till en behandlingskontakt med Maria Ungdom vilket gör att det för dessa även finns inskrivningsintervju genom UngDOK genomförd (uppgifter om (miss)brukets omfattning samt tidigare vårdkontakter). Slutligen har under tiden studien pågått 111 ungdomar skrivits ut från Maria Ungdom. För dessa har vi dessutom uppgifter från den utskrivningsintervju som då görs (vårdtid, insatser inom ramen för vårdkontakten samt ungdomens bedömning av sin situation).

MUMIN-arbetet ur de professionellas perspektiv

Sett till hur framväxten av MUMIN skett är det tydligt att arbetssättet redan från start varit ett så kallat bottom up-projekt. Initiativet kom från Mobilisering mot narkotika men har utformats och vidareutvecklats av de professionella själva. Det tycks också ha skett en viss organisatorisk förändring över tid. Från att inledningsvis ha varit ett trepartssamarbete mellan polis, landsting och socialtjänst har det gått mot ett alltmer intensifierat polis-socialtjänstsamarbete. Den inledande ambitionen om att ungdomar och föräldrar efter avslutat polisförhör skulle motiveras till ett samtal på Maria Ungdoms akutmottagning har i mångt och mycket ersatts med att socialarbetare är med polisen i deras arbete från start. Möjligheten till kontakt med akuten finns fortfarande, men tycks spela en mindre central roll än inledningsvis.

Ett övergripande resultat är den samstämmighet kring uppfattningar och perspektiv som kommer fram i intervjuerna. Poliserna och socialarbetarna använder delvis samma språkbruk och ger ofta uttryck för liknande tolkningar och uppfattningar. Det tycks med andra ord som att det råder en påfallande domänkonsensus (Grape, 2006) inom ramen för MUMIN-arbetet. Överlag beskriver också både poliserna och socialarbetarna samarbetet yrkesgrupperna emellan som mycket bra, även om socialarbetarna är något mer försiktiga. En tydlig rollfördelning är något som professionella i båda yrkesgrupperna lyfter som centralt för att arbetet ska fungera. De pekar på att de i sina arbetsgrupper kontinuerligt arbetar med detta och att det finns en medvetenhet hos alla inblandade. Samtidigt framkom under observationerna hur det ibland tycktes lättare att upprätthålla gränserna i teorin än i praktiken. En förklaring till detta är troligen det mycket täta samarbetet inom ramen för MUMIN rent praktiskt. Detta märks också i hur både poliserna och socialarbetarna betraktar varandra som kollegor. I detta skiljer de också ut varandra från sina ursprungliga yrkeskårer genom att peka på hur MUMIN-poliserna inte är "några machopoliser" medan socialarbetarna inte är "någon trött tant från ett socialkontor". MUMIN framstår på detta sätt mer som sammansvetsade arbetsteam än som samverkan mellan två skilda yrkesgrupper.

De professionella lyfter en del potentiella risker med samarbetet. Dessa rör exempelvis tydligheten i rollfördelning inför ungdomarna i och med att poliserna är civilklädda. De nämner också säkerheten för socialarbetarna ute på fält samt sekretessen mellan yrkeskårer. Inga av dessa risker tycks dock uppfattas som reella problem av de intervjuade.

Den ständiga kommunikationen och enigheten om målet med arbetet tycks vara förklaringen till detta.

Ungdomarna

Av de 411 ungdomar som under mätperioden aktualiserades hos Maria Ungdom initierades kontakten för ungefär en femtedel kontakt via MUMIN.. Drygt fyrtio procent av MUMIN-ungdomarna fortsatte till en behandlingskontakt, vilket är en något större andel än bland övriga MU-ungdomar. Det ska dock påpekas att majoriteten, oavsett hur de aktualiseras, inte gick vidare till behandling.

Trots att det inte finns några påtagliga skillnader i bruk av narkotika mellan könen är en stor majoritet av ungdomarna som aktualiseras pojkar. Genom MUMIN lyckas man dock nå en något större andel flickor. Det tycks alltså snarare handla om en generell svårighet att nå de flickor som använder narkotika än MUMIN-arbetets specifika problem på detta område. Åldersmässigt finns tydliga skillnader mellan MUMIN-ungdomarna och Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Även om majoriteten av de senare är mellan 15 och 17 år är en dryg fjärdedel antingen mycket unga eller myndiga. Mot detta kan ställas att i princip hela MUMIN-gruppen är mellan 15 och 17 år. Ett fåtal är yngre men ingen är äldre. Samtidigt framkommer i observationer, intervjuer och informella samtal med professionella att de ungdomar man träffar på som är över 18 år sällan tas med in till stationen för förhör. På så sätt sker en selektion av ungdomar utifrån arbetets målsättning redan inledningsvis.

När det kommer till droganvändning syns inga stora skillnader mellan grupperna. Det rör sig nästan uteslutande om cannabis och knappt hälften uppger att de endast brukat vid något enstaka tillfälle under de senaste tre månaderna. En dryg tredjedel uppger emellertid att de använder narkotika minst två gånger i veckan. MUMIN-ungdomarna har överlag haft något färre myndighetskontakter än den övrig ungdomsgruppen men skillnaderna är inte signifikanta.

Färre än hälften av de ungdomar som hunnit skrivas ut har, oavsett aktualiseringsform, fått individuella behandlingssamtal medan desto fler fått samtal tillsammans med föräldrar och/eller nätverk. Av de få ungdomar som besvarat frågorna om hur de bedömer sin situation upplever de flesta den som bättre än innan och de säger sig också ha minskat eller upphört med sitt drogbruk.

De fyra ungdomar som intervjuats inom ramen för studien ger en delvis annan bild av MUMIN-arbetet än de professionella. Tre av dem berättar om negativa erfarenheter av polisens bemötande som de uppfattat som kränkande och hotfullt. Det ska dock tilläggas att det av ungdomarnas berättelser inte går att avgöra om de träffat MUMIN-poliserna eller poliser från andra distrikt som ibland använder MUMIN-polisstationen. Den rolltydlighet som de professionella värnar om tycks inte heller i samma utsträckning uppfattas av ungdomarna. De ungdomar som över huvud taget hade stött på (eller som mindes att de stött på) socialarbetare vid tillfället då de tagits in till förhör upplevde inte deras närvaro

och roll som vare sig särskilt tydlig eller relevant. Detta behöver inte betyda att socialarbetarna inte spelar en viktig roll, men det påminner om hur olika en situation kan uppfattas av ungdomar respektive vuxna professionella.

Några slutsatser

Resultaten visar en relativt entydig bild av ett välfungerande samarbete mellan Länskriminalens ungdomssektion och Maria Ungdom. I observationer och intervjuer med professionella framträder bilden av ett välstrukturerat och genomtänkt arbete och de inblandade professionella delar i mångt och mycket uppfattningar om arbetssätt och mål. På så sätt kännetecknas MUMIN-arbetet av en hög grad av domänkonsensus (Grape, 2006). Hur kommer det sig att ett samarbete mellan två organisationer med så skilda institutionella logiker som polis och socialtjänst lyckas? I sin modell definierar Grape (2006) domänkonflikt som att aktörer med skilda institutionella logiker försöker bekämpa varandras utgångspunkter och synsätt. Vad som i analysen av MUMIN framstår som avgörande för att några omfattande domänkonflikter inte uppstått är den myndighetsövergripande uppfattningen om det gemensamma målet. Polisens givna straffrättsliga logik om att beivra brott och lagföra brottslingar tycks i MUMIN-arbetet ha tonats ned till förmån för den mer socialrättsliga logikens mål om stöd och rehabilitering. Länskriminalens ungdomssektion har ett specifikt uppdrag att arbeta mot ungdomar och narkotika. Både poliser och socialarbetare beskriver hur detta betyder att de ofta är fredade (även om detta tycks kringskäras mer och mer) från andra uppdrag och kan arbeta relativt ostört med sitt inom myndigheten. Man kan se det som att ungdomssektionen har möjlighet att ställa sig vid sidan av den institutionella logik som polismyndigheten i stort är uppbyggd efter. På samma sätt kan MUMIN-socialarbetarna ses som delvis frikopplade från socialtjänsten som organisation. De är anställda vid Maria Ungdom som är en icke-myndighetsutövande och stadsdelsövergripande verksamhet vilket gör att deras koppling till det klassiska socialkontoret och den byråkrati som ofta kännetecknar socialsekreteraryrket är svag. Dessa organisatoriska förutsättningar tycks ha skapat ett utrymme för båda parter att konstruera en egen gemensam institutionell logik, skild från de organisationskulturellt tyngda ”moderlogikerna”. Även om många av de intervjuade professionella lyfter fram relationer på individnivå som förklaring till att samarbetet fungerar måste denna egna logik i gränslandet mellan två skilda myndigheter ses som den främsta anledningen till det välfungerande arbetet. MUMIN är inte i första hand samverkan mellan myndigheter utan en egen verksamhet med egna arbetsmetoder och strukturer.

I slutrapporten för projektet (Sinadinovic et al, 2006) beskrevs MUMIN-ungdomarna som mer problembelastade än övriga ungdomar hos Maria Ungdom. Denna studies resultat tyder på att så inte är fallet, vilket troligen kan hänga ihop med att man når ungdomarna i lägre ålder än tidigare. Sett till den uttalade ambitionen att nå de yngre ungdomarna tycks man alltså ha lyckats. De ungdomar som kommer in via MUMIN är yngre än Maria ungdoms övriga klientgrupp och även yngre än de ungdomar som MUMIN inledningsvis nådde. Samtidigt väcker detta frågor om vilken målgrupp MUMIN avser att nå. I uppstarten av projektet tycks målgruppen ha definierats som de ungdomar som hade en miss-

bruksproblematik men som hittills gått under myndigheternas radar. Samtidigt har professionella i denna studie beskrivit det som att målgruppen handlar om ungdomar i lägre tonåren som precis börjat testa narkotika. Det tycks med andra ord råda en viss oklarhet kring vilken som är MUMINs målgrupp vilket också gör det svårt att avgöra huruvida man lyckas eller inte.

Resultaten i denna studie visar dessutom att ungdomsgruppen inte på något utmärkande sätt skiljer sig från Maria Ungdoms övriga klientgrupp. Genom MUMIN tycks man med andra ord snarare nå ”fler av samma” än nya grupper. De ungdomar som intervjuats beskriver dels att de upplevde sig dåligt bemötta av polisen, dels tycks inte den tydliga rollfördelning som de professionella talar om ha framgått för dem. Även om de intervjuade ungdomarna var få till antalet är detta viktig information till de professionella. För att säkert kunna besvara vilken roll MUMIN spelat för ungdomarna och huruvida det hjälpt dem behövs emellertid andra empiriska data.

Några av nyckelfaktorerna för att detta samarbete har kunnat bestå och som har identifierats i denna studie sammanfattas som följer:

- Bottom-up – att utformandet av arbetssättet i hög utsträckning skapats av de verk-samma själva.
- Organisatoriska förutsättningar – att enheter inom polis och socialtjänst har kunnat fungera delvis fristående från sina moderorganisationer och på så sätt kringgå tungrodda institutionella logiker och skapa sin egen verksamhet. Det faktum att samarbetet skett mellan Länskriminalens ungdomssektion och Maria Ungdom med sina unika förutsättningar kan inte underskattas, men principen om att skapa utrymme för arbetslag bestående av poliser och socialarbetare bör vara överförbar även på andra regioner.
- ”Reflekterande praktiker” – att chefer och anställda inom MUMIN-arbetet tycks ha lagt sig vinn om att ständigt diskutera och problematisera och på så sätt utveckla arbetssättet.
- Rekrytering – de poliser och de socialarbetare som arbetar inom MUMIN tycks uppleva sitt arbete som mycket roligt och inspirerande vilket sannolikt skapar förutsättningar för ett fungerande samarbete.

6. Referenser

- Anderberg, M. & Dahlberg, M. (2009). Strukturerade intervjuer inom missbruksvården – som en grund för kunskapsutveckling. Växjö: Växjö University Press.
- Andersson, B. (2000). De besvärliga flickorna – ungdomshemmets disciplin ur ett genusperspektiv. I I. Sahlin & M. Åkerström (Red.) *Det lokala våldet*. Stockholm: Liber.
- Andreassen, T. (2003). Institutionsbehandling av ungdomar. Vad säger forskningen? Stockholm: Gothia/CUS/SiS.
- Argyris, C. & Schön, D.A. (1975). *Theory in practice: increasing professional effectiveness* (1. Ed.) San Francisco: Jossey-Bass.
- Aspers, P. (2007). *Etnografiska metoder. 2:a upplagan*. Malmö: Liber.
- Basic, G.; Thelander, J. & Åkerström, M. (2009). *Vårdkedja för ungdomar eller för professionella?* Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Bodén, P. (2007). Samverkan mellan polis och socialtjänst. Inom och utanför ramen för MUMIN-projektet. Socialtjänstförvaltningen Maria Ungdomsenhet, Stockholm stad.
- CAN (2013). *Skolelevs drogvanor. CAN-rapport 139*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN).
- Danermark, B. & Kullberg, C. (1999). *Samverkan. Velfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.
- DiMaggio, P.J. & Powell, W.W. (1991). Introduction. I P.J. DiMaggio & W.W. Powell (Red.) *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: University Press.
- Goldson, B. (2000). 'Children in need' or 'young offenders'? Hardening ideology, organizational change and new challenges for social work with children in trouble. *Child and Family Social Work*, 5 (3), 255-265.
- Granath, S. (2007). Rättsliga reaktioner på ungdomsbrott 1980-2005. Påföljdsval, uppsåtsbedömningar och kriminalpolitik. Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Grape, O. (2006). Domänkonsensus eller domänkonflikt? Integrerad samverkan mellan myndigheter. I O. Grape, B. Blom & R. Johansson (Red.) *Organisations och omvärld – Nyinstitutionell analys av människobehandlande institutioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Huxham, C. (2000). The challenge of Collaborative Governance. *Public Management*, 2 (3), 335-357.
- Huxham, C. & Vangen, S. (2005). Managing to collaborate: the theory and practice of collaborative advantage. London: Routledge.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun. 2:a uppl.* Lund: Studentlitteratur
- Laanemets, L. & Kristiansen, A. (2008). Kön och behandling inom tvångsvård. En studie av hur vården organiseras med avseende på genus. Stockholm: Statens institutionsstyrelse (SiS).
- Lundström, T.; Sallnäs, M. & Vogel, M.A. (2012). *Utvärdering av en förstärkt vårdkedja för ungdomar som vårdats vid SiS-institution.* Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Thylefors, I., Persson, O. & Hellström, D. (2005). Team types, perceived efficiency and team climate in Swedish cross-professional teamwork. *Journal of Interprofessional Care*, 19 (2), 102-114.
- Tärnfalk, M. (2007). *Barn och brott. En studie om socialtjänstens yttranden i straffprocessen för unga lagöverträdare.* Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Silverman, D. (Red.) (2004). *Qualitative research: theory, method and practice.* London: SAGE.
- Sinadinovic, K.; Wahlgren, U.; Melander, L.; Jönsson, M.; Liljeberg, P. & Hägglund, G. (2006). *MUMIN-projektet. Samverkan för tidiga insatser mot ungdomars narkotikamissbruk.* Stockholm: Mobilisering mot narkotika.
- Vogel, M.A. (2012). *Särskilda ungdomshem och vårdkedjor. Om ungdomar, kön, klass och etnicitet.* Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Vogel, M.; Sallnäs, M. & Lundström, T. (2014). Good idea, bad prerequisite, zero result – the meaning of context in implementing aftercare for young people in secure unit care. *Journal of Children's Services*, 9 (3), 248-260.
- Yin, R. (1994). *Case study research: design and methods.* London: SAGE.